

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

6^E JAARGANG

WOENSDAG 28 DECEMBER 1921

No. 313

INHOUD

Blz.

DE STRIJD OM ONZE HANDELSPOLITIEK door Prof. Mr. G. W. J. Bruins	1125
De Makelaardij door Mr. R. Mees	1128
De Anglo-Amerikaansche Combinatie door H. Dunlop ..	1130
De Arbeidswet 1919 in het winkelbedrijf door F. Claes ..	1131
Londensche Correspondentie	1132
De Rijksmiddelen	1133
AANTREKENINGEN:	
Markenbijslag op arbeidsloon en valutaconcurrentie..	1134
Het Roemeensche Bankwezen en het laatste Bankfaillissement	1134
INGEZONDEN STUKKEN:	
Een paar vragen aan Prof. Mr. A. van Gijn door A. van Lieshout	1135
Bestellingen van den Staat in het Buitenland door Ir. J. van Dusseldorp	1136
Regeringssteun aan de Industrie door J. Paardekooper ..	1137
Naschrift door Prof. Mr. Ant. van Gijn	1138
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	1140
MAANDCIJFERS:	
Overzicht der Rijksmiddelen	1140
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	1140—1148
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goesereuhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Assistent-Redacteur voor het weekblad: D. J. Wansink.

Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.

Telef. Nr. 3000. Telegr. adres: Economisch Instituut.

Postchèque en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijff & van Dilmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

27 DECEMBER 1921.

In den toestand van de geldmarkt kwam deze berichtsweek weinig verandering. Geld bleef vrij schaarsch. Particulier disconto kon meestal slechts met moeite tot 4% pCt. plaatsing vinden, terwijl de prolongatienotering schommelde tusschen 4½ en 4¼ pCt. en alleen op den laatsten beursdag tot 4 pCt. kon dalen.

In aansluiting hiermede had dan ook de inschrijving op het schatkistpapier slechts een matig succes. In totaal werd ingeschreven voor f 97.980.000. Toegewezen werden f 62.410.000 3-maands promessen à f 988 en f 13.030.000 6-maands promessen à f 981, gevende een disconto van $4\frac{13}{16}$ en 3½ pCt. De rente voor de 3-maands promessen was de hoogste, welke tot nog toe bewilligd werd en zeer in tegenstelling met die van

de vorige toewijzing, toen een flink bedrag tot 4% pCt. kon geplaatst worden.

* * *

De wisselmarkt was deze week weinig belangwekkend. Over het algemeen was de stemming flauw; maar daar de omzetten zeer gering waren waren de koersverschillen niet groot.

LONDEN, 24 DECEMBER.

Ondanks de ophanden zijnde jaarswisseling en de daarmede als gewoonlijk gepaard gaande krapheid op de geldmarkt, deed zich geen wijziging in de in verband met de algemeene handelsstagnatie heerschende geldruimte voor en de geldnemers konden zich verheugen in de aanwezigheid van een ruimer aanbod, dan zich aan het eind van eenig jaar sedert het uitbreken van den oorlog heeft voorgedaan.

Hernieuwing van daggeld bleef op 3—3½ pCt., terwijl nieuw geld gemakkelijk tegen 2½ pCt. verkrijgbaar was. 7-daags geld noteerde 3¼—3½ pCt.

De omzetten aan de discontomarkt bleven gering, terwijl de disconto's weinig verandering te zien gaven:

2-maands bankaccepten	$3\frac{5}{16}$ — $\frac{3}{8}$ pCt.
3- " " "	$3\frac{5}{16}$ — $\frac{3}{8}$ " "
4- " " "	$3\frac{3}{8}$ — $\frac{7}{16}$ " "
6- " " "	$3\frac{7}{16}$ — $\frac{9}{16}$ " "

DE STRIJD OM ONZE HANDELSPOLITIEK

Het vraagstuk, of en in hoeverre tegenover de concurrentie uit de lage-valuta-landen maatregelen genomen moeten worden, is opnieuw brandende.

De vorige maal — nu ruim een jaar geleden — werd het vraagstuk acuut, doordat bij de ernstige daling van de mark zich kwam voegen de omslag in de algemeene conjunctuur. In bijna alle takken van bedrijf, ook hier te lande, maakte de onnatuurlijke en onnatuurlijk winstgeyende bedrijvigheid van het tijdperk der voortdurende prijsstijging plaats voor een ernstige malaise. De tevoren nauwelijks aan den dag getreden voorsprong van de Deutsche industrie kwam in het volle licht en werd al spoedig als de eenige oorzaak aangezien. Uit die periode dateert de uitvoerige bespreking welke aan het vraagstuk werd gewijd in eene op 28 December 1920 gehouden vergadering van den werkloosheidsraad; de laatste officiële uiting van dat tijdperk was een schrijven van 14 April j.l. van den Nijverheidsraad aan den Minister van Landbouw, waarbij op een andere waardebeëpalng van het ingevoerd goed voor de berekening van het te betalen recht — niet op een wijziging van het recht zelf — werd aangedrongen en het denkbeeld van retorsie naar voren werd gebracht.

Met het uiten van deze weinig ver strekkende denkbeelden sluit de eerste periode. Te verwonderen was dit niet. De mark toch bleef zich op ongeveer 5 cent

handhaven en in de binnenlandsche verhoudingen in Duitschland voltrok het aanpassingsproces zich zien-deroogen. Het loonniveau verdubbelde zich in ruim een jaar en gelijke prijsbewegingen waren overal waar te nemen. Al was de Duitse voorsprong allerminst verdwenen, zij was tot enger grenzen teruggebracht.

In de tweede helft van het thans weldra eindigend jaar werd dit aanpassingsproces echter weder op ruwe wijs verstoord. De voortgaande papierinflatie kon op den duur ook de wisselkoersen niet onaangetast laten en de geforceerde betalingen op de schadevergoeding aan de Entente deden de rest. In den tijd van enkele maanden duikelde de mark van 5 cent tot zelfs beneden de cent, om eerst in den allerlaatsten tijd, op ietwat rooskleuriger verwachtingen wat de vergoedingsplicht betreft, weder tot ongeveer 1½ cent op te komen. De onvermijdelijke gevolgen bleven niet uit. Een nieuw aanpassingsproces in het Duitse binnenland zette in. Prijzen en loonen geraakten opnieuw in opwaartsche beweging, wat niet verhinderen kon, dat aanvankelijk en ook nu nog de verschillen weder belangrijk grooter zijn dan in den zomer. Het uitverkoopproces begon opnieuw, ditmaal leidend tot krachtige en niet altijd even verstandig toegepaste afweermatregelen van Duitse zijde, opnieuw werd van allerlei kant door Nederlandsche afnemers geklaagd over de „kwade praktijken” van den markttoeslagen eischenden Duitschen leverancier en opnieuw kwam, ditmaal met grooter kracht, van de zijde van het Nederlandsche bedrijfsleven de roep om maatregelen van tegenweer.

Indien er één ding is, dat dit korte historische overzicht leert, dan is het wel, dat men in het algemeen over de snelheid van het aanpassingsproces, wanneer dit zich eenmaal vrijelijk in beweging kan stellen, optimistisch denken mag. Noodig is hiervoor in de eerste plaats, dat het schadevergoedingsvraagstuk een deugdelijke oplossing vindt, een vraag, waarop wellicht reeds vrij spoedig uit het vacantie-oord Cannes of vanuit een ander der vele centra van internationaal overleg het antwoord gegeven zal worden. In ieder geval zijn de uitzichten in dit opzicht in de laatste weken stellig hoopvoller geworden. Noodig in de tweede plaats is, dat het deficit op het Duitse budget verdwijnt of althans voorloopig niet meer uit nieuwe papiergelduitgiften wordt gedekt. Men zal over dit uiterst moeilijke vraagstuk niet te licht moeten denken. Hier staat evenwel tegenover, dat wanneer eenmaal de buitenlandsche druk van de Duitse mark is afgenomen, het vraagstuk ook voor ons zijn meest scherpe kanten reeds verloren heeft. Nederland staat uiteraard tegenover dezen kant van de zaak geheel machteloos. Waar echter het toekomstig koersverloop van de mark het gansche vraagstuk dermate beheerscht, is het noodzakelijk de verdere ontwikkeling op dit gebied nauwlettend gade te slaan. Voor de hier te lande te volgen politiek zal in de eerste plaats deze ontwikkeling van beslissenden invloed zijn.

Intusschen zal niemand ontkennen, dat op het oogenblik de zaak weder in een ernstig stadium is. Dat dan ook wederom van verschillende zijden stemmen opgaan, die ingrijpen eischen van de Regeering, baart geen verwondering. Het is niet de bedoeling hier een overzicht te geven van wat alzoo in het openbaar is gezegd en gedaan, en het is ook niet nodig. Genoemd mag worden een belangwekkende discussie in de laatste weken in de Dagelijksche Beurscourant gevoerd. Ook een paar artikelen in het „Alg. Handelsblad” van enkele weken geleden, waarin de noodzakelijkheid van voorzichtig ingrijpen bepleit werd, hebben de aandacht getrokken, terwijl „Het Volk” eveneens in den laatsten tijd een aantal beschouwingen bevatte, gevolgd door een uitspraak op het partijcongres, gehouden op de beide Kerstdagen. Als uiting uit de groepen van belanghebbenden staat op den voorgrond het, ook in dit blad — 30 November j.l. blz. 1041 — afgedrukte adres van het Bestuur der Handelsvereniging

van Metaalindustrieelen, terwijl ook enkele andere bedrijfstakken hun meening hebben gegeven. De Kerstuitspraak der S.D.A.P., gelijk deze door den heer Wibaut werd toegelicht, staat geheel op het standpunt der metaalindustrieelen: voorkeur, zij het binnen grenzen, van de Regeering voor de Nederlandsche nijverheid en credieten aan afnemers, met name exportcredieten, daarentegen geen verhooging van invoerrechten, handhaving dus in dit opzicht van het beginsel van den vrijen handel.

Ook in de Kamer hebben verschillende sprekers zich met het vraagstuk beziggehouden. Naast de eenzame stem van den heer De Wijkerslooth de Weerdesteyn ten vorige jare kunnen thans o.a. worden gesteld de heeren Kolkman en Fleskens, op wiens betoog nog wordt teruggekomen,¹⁾ terwijl ook Dr. Nolens zich op de hem eigen voorzichtige wijze in het algemeen uitsprak voor het nemen van zekere maatregelen, „tijdelijk en gedeeltelijk, hetzij door belemmering van „den invoer, hetzij door verleening van steun aan de „exporteerende bedrijven, hetzij door beide”.

Tegenover deze sprekers van Katholieke richting deed slechts Minister de Geer een stem in andere richting hooren, wijzende op het gevaar, verbonden aan het tegengaan van de op den duur onontkoombare nivel-leering. „De dijk, die ons economisch van Duitschland „scheidt, moet op den duur geslecht worden, maar loopen wij geen gevaar door valutarechten dien dijk nog „te stevigen? Duitschland kan niet van ons koopen, „maar zal het dit ooit kunnen, wanneer wij onze hooge „prijzen en loonen door geforceerde maatregelen vast- „ankeren? Men bedenke, dat ons kleine land niet „„selfsupporting”, niet in zich zelf genoegzaam is, „maar dat een groot deel van zijn landbouw en in- „dustrie op export is aangewezen.”

Ten slotte ontbreekt ook buiten de Kamer allerminst de stem van hen, die aan ons volk de principiële kant der zaak, betrokken bij een, ook tijdelijk of althans tijdelijk bedoeld, breken met het vrijhandelsbeginsel, voorhouden.

Intusschen hebben al deze uitingen, hoe belangwekkend zij mogen zijn voor wie zich een inzicht wil vormen in de verschillende stroomingen, welke op dit oogenblik onder den hernieuwden druk der omstandigheden aan den dag treden, het nadeel, dat zij de zaak niet verder brengen. Het blijft een strijd met algemeene uitspraken en betoogen van principiële aard. Een strijd, die hare groote beteekenis heeft, omdat vraagstukken als deze nimmer mogen worden opgelost zonder dat de algemeene en principiële zijden ervan helder voor oogen staan, maar toch een strijd, die in zooverre onbevredigd laat, dat zij slechts ééne zijde van de zaak naar voren brengt. De door de voorstanders gewenschte maatregelen worden uitsluitend getoetst op hunne principiële deugdelijkheid, de primaire vragen, om welke belangen het in dezen gaat en welke beteekenis aan deze belangen in het geheel van onze Nederlandsche economische samenleving, getroffen als deze zou worden in haar consumentenbelang, moet worden toegekend, blijven onbeantwoord.

Uit dit oogpunt verdient een twee weken geleden door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel genomen maatregel toejuicing. De besprekingen op een in dit verband bijeengeroepen vergadering van de Staatscommissie voor de Economische Politiek hebben hem toch geleid tot de instelling van een sub-

¹⁾ Reeds thans zij rechtgezet een beroep, dat door den heer Fleskens en anderen gedaan wordt op de verhoogingen van invoerrechten, die in den laatsten tijd in tal van landen hebben plaats gevonden. Waar de meeste hooge tarieven in hoofdzaak rechten naar het gewicht bevatten, is verhooging in tal van gevallen niet dan een correctie op de algemeene prijsstijging en dikwijls tevens op de daling der eigen valuta. Laat men de wijzigingen van deze soort buiten beschouwing, dan blijkt de oogst aan wezenlijke tariefsverhoogingen gering te zijn.

commissie uit dit lichaam, aan welke subcommissie opgedragen is:

„een onderzoek in te stellen naar de middelen die moeten worden aangewend om de huidige depressie in het bedrijfsleven te verzachten.

„Speciaal zal de sub-commissie moeten onderzoeken, of daartoe een der volgende maatregelen kan en moet worden genomen:

„10. het openen der mogelijkheid om invoerverboden in te stellen, al dan niet samengaan met het verhoogen van invoerrechten;

„20. het verleenen van exportcredieten;

„30. het toekennen van bijzondere voorrechten aan Nederlandsche ondernemingen bij opdrachten van Regeeringswege.”

Geheel duidelijk is deze opdracht niet. De aanhef doet vermoeden, dat de subcommissie bij haar onderzoek niet alleen de verschillende maatregelen als zoodanig, doch ook de wenschelijkheid c.q. omvang hunner toepassing zal hebben te onderzoeken. Is dit zoo, dan zal de subcommissie noodzakelijkerwijs ook de feitelijke verhoudingen in de betrokken industrietakken globaal hebben na te gaan en omvang en aard der betrokken belangen hebben te bepalen en zal dus inderdaad van haar mogen worden verwacht, wat tot dus verre aan de discussie ontbroken heeft.

Voorzover de taak der Commissie bestaat in een ook harerzijds toetsen van de verschillende in de opdracht genoemde maatregelen op hun principiële deugdelijkheid, kan zij spoedig voltooid zijn. Het materiaal ligt in de landen om ons heen voor het grijpen en met name Engeland, dat in veel opzichten voor gelijke en gelijksoortige moeilijkheden staat als wij en in verschillende richting tot feitelijke proefnemingen is overgegaan, levert hiertoe de noodige stof.

Een enkele opmerking nog dienaangaande.

Dat invoerverboden op het waschlijstje van den Minister voorkomen zal slechts verklaard kunnen worden uit een principiële zucht naar volledigheid. Inderdaad is een enkel voorbeeld aan te wijzen. De Engelsche Key-Industries Act, neerkomend op een kunstmatig in het leven houden van een achterlijk, doch onmisbaar geacht potentieel oorlogsbedrijf, kent dit middel. Voor Nederland zullen wij het terzijde moeten stellen.

Engeland is tevens overgegaan tot het invoeren van een valutarecht, maximaal 33 $\frac{1}{3}$ pCt., doch gebonden aan zoovele voorwaarden en voorafgaande onderzoekingen, alsmede parlementaire bekrachtiging achterna, dat de toekomst nog zal moeten leeren, of er in de praktijk iets van komt. Men neemt trouwens aan, dat de wet slechts gelden kan tegen landen, met wie men geen tractaten op meestbegünstigingsbasis heeft. Dat is dus slechts tegenover de centrale landen, met wie de tractaten door den oorlog zijn komen te vervallen, en Frankrijk. Ook hier te lande zal men met het oog op art. 29 van het verdrag van 31 December 1851 dezen kant van de zaak terdege onder het oog moeten zien.

Wat de exportcredieten betreft, kan Engeland eveneens belangrijk materiaal aan de hand doen. Enkele maanden geleden is de daar bestaande en praktisch zonder resultaat gebleven regeling herzien en zijn de voorwaarden eenigszins vrijgevinger gemaakt. Tevens is de regeling uitgebreid tot credieten in het binnenland, iets wat ook door de metaalindustrielen wordt gevraagd, die als voorbeeld noemen credieten aan tramwegmaatschappijen. Ook op deze quaestie zal hier thans niet nader worden ingegaan. Met voordeel kan men hierover o.a. raadplegen de uiteenzetting gegeven in het maandbericht van Barclay's Bank over November. De psychologische beteekenis van den maatregel wordt niet ontkend. Daarbij blijft het echter: „Where there is no financial security, it is bad banking to extend credit, and propositions which under no circumstances can be made acceptable to bankers in the ordinary course of business, should not be bolstered up by an Export Credits Scheme at the risk of an almost certain future loss.”

Zoo is het inderdaad en zoo zou het ook hier zijn. Ongetwijfeld staat ook het Nederlandsche bankwezen op het oogenblik voor de moeilijke taak een groot aantal „bevoren credieten” geleidelijk te liquideeren. Ook hier echter blijft niettemin voor reële handelstransacties genoegzaam crediet beschikbaar. Eén dus van beide: of de credietgevende overheid geeft blijk van hetzelfde commercieele inzicht als het betrokken Regeeringsbureau in Engeland, in welk geval de regeling nominaal blijft, of het wordt practisch een verkapt stelsel van overheidssubsidie. De Engelsche Regeering is trouwens zoo verstandig geweest meer dan de helft van het risico, naar ik meen zelfs in premier risique vorm, voor den credietvrager te laten.

Over den voorrang van Nederlandsche ondernemingen bij opdrachten van Regeeringswege valt, binnen redelijke grenzen, te praten. Reeds thans bestaat, als bekend, deze voorrang in verschillende vormen. Wie minder dan 15 pCt. boven het concurrerende vreemde aanbod blijft, is reeds thans in vele gevallen van de levering verzekerd.

Intusschen dit alles betreft slechts de voorgestelde maatregelen als zoodanig. Reikt de opdracht der Commissie verder, dan zal, als gezegd, daarnevens moeten staan een onderzoek naar de feitelijke verhoudingen in de betrokken industrieën en in het algemeen naar den omvang en den aard der betrokken belangen.

In dit opzicht ligt het terrein nog grotendeels, zoo niet geheel braak.

Men neme bijv. de metaalindustrie, waarover in het vorige nummer van dit blad de heer J. Muysken het een en ander mededeelt. Naar welke wezenlijke verhouding werkt zij voor export en voor het binnenland? Al dadelijk op deze primaire vraag, waarbij de scheepsbouw, ook wanneer hij zijn product aan een Nederlander levert, met de exportindustrie op één lijn behoort te worden gesteld, ontbreekt tot dusver het antwoord. Zelfs in de kringen van de metaalnijverheid zelf hoort men sterk uiteenlopende schattingen. Verklaarbaar, omdat de metaalnijverheid allerminst één geheel is, maar vooral hier te lande, waar zij immers niet op een gemeenschappelijke onderbouw van hoogoven- en staalbedrijven is opgebouwd, uiteenvalt in een reeks naast elkander staande, over het geheel sterk gespecialiseerde bedrijfspgroepen, die, hoe meer gespecialiseerd, in den regel tevens des te meer op export zijn aangewezen. Slechts van enkele groepen, als b.v. de kopengieters, schijnt vast te staan, dat zij in hoofdzaak zoo niet geheel werken voor binnenlandschen afzet. Bij deze groep rijst evenwel dadelijk de nieuwe vraag: in welke mate is hun product tusschenproduct — appendages, onderdeelen van machines voor export bestemd etc. — in welke mate eindproduct — water- en gaskranen etc.? Soortgelijke vragen doen zich bij tal van andere takken der metaalnijverheid voor. Zoolang zij niet, zij het globaal, een betrouwbaar antwoord hebben gekregen, kan over de metaalnijverheid moeilijk verder worden gepraat. Dat in den boezem van deze meest belangrijke Nederlandsche nijverheidsgroep de belangen zeer sterk uiteenloopen blijkt wel, wanneer men verschillende uitingen uit het bedrijf naast elkander legt. Het meerge-noemd adres uit dezen bedrijfstak is dan ook een zuiver compromis.

Dan de door den heer Fleskens en tevoren reeds door Mr. van Spaendonck naar voren gebrachte Tilburgsche industrie. De verklaring van het verschil in handelspolitiek standpunt tusschen de Twentsche katoenindustrie en de Tilburgsche wollenstoffenindustrie werd steeds voor een groot deel gezocht in een verschil in verhouding tusschen export en levering hier te lande. Dit verschil bestaat ongetwijfeld ook nu nog. De genoemde heeren deelen thans evenwel mede, dat reeds vóór den oorlog voor Tilburg de export tot 50 pCt. van het product geklommen was. Indien dit zoo is, dan rijst vanzelf de vraag, of men dezen fabrikanten, die reeds nu „onder deze omstandigheden vaak in pijnlijken concurrentiestrijd zich beijveren

„hun fabrikaten op de Nederlandsche markt te verkoopen”, in het welbegrepen en blijvend belang van hun eigen bedrijf wel een dienst bewijst door hen nog meer op onze kleine en volstrekt onvoldoende binnenlandsche markt aan te wijzen, daarmede tegelijk het aanpassingsproces vertragende. Geldt dan voor dezen bedrijfstak niet in het bijzonder het woord van Minister de Geer? Bovendien, is het wel Duitsche valutacurrentie, waaronder deze bedrijfstak in zijn binnenlandschen afzet in de eerste plaats te lijden heeft? Is het niet veeleer concurrentie van elders, zoodat, wat aan dit bedrijf den overigens steeds gering blijvenden steun op de binnenlandsche markt zou moeten geven, niet zoozeer is valutabescherming als wel protectie pur sang?

Het is allerminst de bedoeling met het stellen van deze enkele vragen de moeilijkheden, waarvoor de Tilburgsche industrie zich ziet gesteld, te ontkennen. Integendeel, de kans is groot, dat bij nader onderzoek deze moeilijkheden ingewikkelder zullen blijken, dan zij thans wellicht velen in het bedrijf zelf toeschijnen, te meer, waar, zooals reeds door den heer Blomjous in de „Dag. Beurscourant” werd opgemerkt, de exportproblemen voor Tilburg momenteel wel zoo moeilijk zijn als voor het in de tropen leverende Twenthe. Noodzakelijk is echter ook hier, dat op de talrijke vragen, die oogenblikkelijk naar voren komen, zoo spoedig men een dergelijken bedrijfstak eenigszins nauwkeuriger gaat bekijken, een, zij het voorloopig en globaal, antwoord wordt ontvragen.

Niet anders is het met de overige bedrijfstakken, bij het vraagstuk betrokken. Ook hier vragen van allerlei aard, waarbij in vele gevallen met name zal moeten worden onderzocht of niet een streven aanwezig is om een uitgroei van het bedrijf, door den oorlog ontstaan doch onder normale verhoudingen van twijfelachtige levenskracht, kunstmatig te handhaven.

Van de subcommissie zal niet worden verwacht, dat zij het droevig tekort aan kennis van ons bedrijfsleven, dat hier te lande in vergelijking met elders valt aan te wijzen, thans op stel en sprong geheel zal aanvullen. Wel zou het echter mogelijk zijn zoodanige gegevens bijeen te brengen, als voor een betrouwbare algemeene oriëntering over de positie van de betrokken bedrijfstakken en den aard der moeilijkheden, waarvoor deze op het oogenblik zijn gesteld, noodig zijn.

Een arbeid van zekeren omvang zou hieraan ongetwijfeld verbond zijn. *Die arbeid moet echter toch geschieden, willen Regeering en Staten-Generaal zich verantwoord kunnen achten bij hunne beslissingen.* Met een beroep op den noodzakelijkerwijs te betrachten spoed kan deze arbeid op zich zelf dus niet ter zijde worden gesteld. Bovendien kan, mits de zaak flink wordt aangepakt, een dergelijk algemeen oriënterend onderzoek in betrekkelijk korten tijd afloopen.

Intusschen hopen wij, dat ook deze kolommen hun steentje zullen kunnen bijdragen. Reeds ging de heer Muysken in het vorige nummer met enkele algemeene opmerkingen over de metaalnijverheid voor en gehoopt wordt, dat ook uit andere bedrijfstakken zich deskundige stemmen zullen doen hooren. In het belang der zaak doen wij op dezen een beroep. Herhaald behoeft niet te worden, dat deze kolommen voor iedere zienswijze openstaan. B.

DE MAKELAARDIJ.

In onze handelsgeschiedenis vormt de makelaardij een boeiend onderwerp. Wij lezen er van de meest wonderlike misbruiken, en telkens weer trekt het instituut de belangstelling van de overheid, zowel als van de handel zelf. Eén ding blijkt wel: dat de materie niet gemakkelijk te regelen is. Ook nu doorleeft de makelaardij weer een kritiek moment in zijn bestaan, door het wetsontwerp, dat 13 Mei 1921 werd ingediend en nu voor openbare behandeling in de Tweede Kamer gereed ligt.¹⁾

¹⁾ [Zie pgn. 613 van dezen jaargang. — Red.]

Het verdient wel de aandacht, dat door alle wets-en rechtsstrijd heen, de makelaardij zich gehandhaafd heeft tot aan de tegenwoordige tijd toe. Klinkt niet het woord makelaardij ouderwets? Zou men niet in de moderne tijd van gemakkelijk handelsverkeer, van bezuiniging op ookkosten, verwacht hebben, dat de bemiddelaar, de tussenpersoon, in de handel was uitgeschakeld geworden? Er zijn zeker motieven genoeg die in die richting werken. Maar blijkbaar zijn er andere motieven, die zo krachtig zijn, dat als resultaat van deze twee invloeden de makelaardij toch gehandhaafd wordt, zij het ook niet in alle takken van de handel. De praktijk wijst uit, dat die theorie, die alleen met de uitsparingsmotieven rekening houdt, onvoldiedig is. Hoe groot, hoe goed georganiseerd, hoe veel omvattend het tegenwoordig bedrijf ook wezen moge, aan de kracht van zijn organisatie komt eens een eind, en er blijven altijd werkzaamheden over die beter buiten het bedrijf dan daarbinnen worden verricht. En wat voor de geperfectioneerde bedrijven geldt, geldt à fortiori voor de minder geperfectioneerde. Door concentratie kan men soms bereiken dat een hoofdbedrijf de diensten van een bijbedrijf op voordelige voorwaarden geniet. Maar dat bijbedrijf blijft toch ook altijd weer begrensd in zijn kracht en het biedt niet alle voordelen van zijn konkurrenten. Zo blijft er, in het algemeen beschouwd, altijd plaats voor hem, die gespecialiseerd is op een zeker terrein, en dit geldt ook voor de tussenpersoon, die de naam van makelaar gekregen heeft. Het zal van allerlei wisselende omstandigheden afhangen of deze in een zekere tak van handel een zelfstandig bestaan kan leiden, maar de praktijk leert dat in het handelsbedrijf in het algemeen de diensten van de makelaar niet kunnen worden gemist.

Intussen is de bestaande wettelijke regeling op de makelaardij voor velen weer sinds lang een steen des aanstoots. Al meer dan een halve eeuw rijzen de klachten uit de handelswereld op. In 1866 bood de Rotterdamse Kamer van Koophandel een wetsontwerp over dit onderwerp aan de Regering aan. De Rotterdamse Gemeenteraad richtte een adres aan de Koning. In 1868 is het zelfs gekomen tot een regeringsontwerp, ingediend na ingewonnen advies van de Kamers van Koophandel in Amsterdam en Rotterdam. Maar dit ontwerp bleef liggen. In 1871 requesteerde de Amsterdamse Kamer van Koophandel. In 1875 sprak de „Nederlandsche Juristenvereniging” zich uit. In 1879 nam de staatscommissie tot herziening van het Wetboek van Koophandel de zaak ter hand, en deed voorstellen in 1890. In 1892 nieuwe poging van de Amsterdamse Kamer van Koophandel en van datzelfde lichaam een uitvoerig adres in 1908. In 1919 een overzichtelijk vlagschrift van de „Vereeniging Handelsrecht”. In 1920 weder beweging in de Rotterdamse Kamer van Koophandel, en in 1921 het thans aanhangige wetsontwerp! Daarna adhaesiebetuigingen van de Kamers van Koophandel.

Al deze uitingen liepen natuurlijk niet presies langs dezelfde lijn, maar alles samenvattend kan men toch gerust zeggen dat deze drang van vijftig jaren uitgaat naar de invoering van de vrije makelaardij. Niet dus naar de afschaffing van het vak, maar naar de opheffing van het officiële karakter ervan (benoeming door het gemeentebestuur en de ambtseel) en van de bijzondere wettelijke rechten en verplichtingen aan het ambt verbonden (verbod van eigen handel, bijzondere bewijskracht van de makelaarsboeken). Het is na dit verloop van zaken zeker begrijpelijk, dat de Memorie van Toelichting op het nu in behandeling zijnde wetsontwerp, betoogt: „Reeds meer dan 50 jaar, kan men aannemen, bestaat er eenstemmigheid in de opvatting, dat aan het beroep van makelaar het ambtelijk karakter, gevolg van de aanstelling van overheidswege, dient te worden ontnomen.”

En nu komen opeens, nadat de eerste wisseling van stukken in de Kamer al heeft plaats gevonden, ver-

schillende verenigingen van makelaars en van kooplieden pleiten voor het behoud van de officiële makelaardij!

Op 1 September requesteerde de „Makelaarsvereniging” te Amsterdam, Vereeniging van makelaars in onroerende goederen en mobilair, op 15 Oktober de „Algemeene Vereeniging van Makelaars en Agenten in Koffie”, te Amsterdam, op 12 November adresseerden gezamenlijk de „Vereeniging voor den Koffiehandel”, de „Vereeniging van importeurs van Nederlandsch-Indische producten”, de „Koffie-exporteurs Vereeniging”, alle te Amsterdam, op 18 November betuigde de „Rotterdamsche Vereeniging van Makelaars in Tabak” instemming met het inmiddels ook verschenen adres van enige belangrijke importeurs van Sumatra- en van Javatabak, op dezelfde dag ging er een betoogschrift uit van de „Nederlandsche Vereeniging voor den handel in gedroogde zuidvruchten, specerijen en aanverwante artikelen”. Misschien zijn nog andere adressen mij ontgaan. Voor zover ik heb kunnen nagaan is deze reeks alleen onderbroken geworden door een adres ten gunste van het wetsontwerp, uitgaande van het Verbond van Nederlandse Fabrikantenverenigingen.

Het moet de wetgever bij het lezen van deze adressen wel vreemd te moede worden. Geregeld — en zeker niet ten onrechte — klaagt de koopman over gebrek aan belangstelling van de regering voor de handelswetgeving, klaagt hij over de verouderde wetsbepalingen, waarin hij zijn modern bedrijf moet weten te wringen. Nu is er een halve eeuw lang gepleit voor wetswijziging in zake de makelaardij. Eindelijk heeft de wetgever zijn belangstelling voor deze onpolitieke zaak zover opgeschroefd, dat er een wetsontwerp in behandeling is gekomen en nu verrijzen in eens stemmen uit de handel: dat dit ontwerp algeheel verkeerd is; word het ontwerp wet, het zou in sommige bedrijven een chaotische toestand te weeg brengen, het zou de handel zeer benadelen, enz.

De requestanten kunnen natuurlijk gelijk hebben, maar de vraag rijst toch wel of zij zich van dit histories verloop van zaken voldoende rekenschap hebben gegeven, en of zij zich wel bewust zijn geworden hoe weinig de modernisering van de handelswetgeving door zulk een late en op zich zelf staande oppositie, als door hen gevoerd, wordt gediend. En zij zijn zeker niet billik, waar zij hun standpunt tegenover dat van de wetgever stellen als een standpunt van de praktijk tegenover een van de theorie. Niet de theoretici hebben zich telkens weer voor de vrije makelaardij uitgesproken, maar de handel zelf, uiting gevende in de daarvoor toch de meest representatieve lichamen: de Kamers van Koophandel. Zelfs de vergadering van de Juristenvereniging, hoewel geen gezelschap van kooplieden, is toch voor het overgrote deel een gezelschap van mensen „uit de praktijk”. Het is uit ervaring, juist uit ervaring, dat de bekende bezwaren tegen de bestaande wettelijke regeling van de makelaardij gezeten zijn.

Niet alle laatstelijk ingekomen requesten zijn breed gemotiveerd. En het meermalen gebruikte argument dat het ontwerp geen rekening houdt met het „eigen karakter” van de makelaardij in een zeker artikel, maakt de wetgever niet veel wijzer. Maar dat elk bedrijf, en ook elke makelaardij, een eigen karakter heeft, mag natuurlijk wel gesteld worden en ik gevoel mij zeker niet bevoegd dat eigen karakter van de verschillende makelaardijen te beoordelen. Ik zelf ben makelaar in assurantiën, en ook die makelaardij heeft haar „eigen karakter”.

Maar wij kunnen wel spreken over het „algemene” karakter, dat elke makelaardij naast haar eigen karakter toch óók heeft, en in dat kader veroorloof ik mij over dit onderwerp enkele opmerkingen.

Wij moeten ons natuurlijk niet voorstellen dat aan de voorgestelde veranderingen geen nadelen verbonden zijn. Al dadelijk kan het toelaten van eigen han-

del uitgelegd worden als een aanduiding, dat de wetgever nu voor het vervolg het samengaan van makelaardij en eigen zaken verwacht. Dat is natuurlijk onjuist, maar de opheffing van een verbod heeft altijd kans te worden aangezien voor een pleidooi voor datgene, wat vroeger verboden was. Dan, verliest de makelaardij een uiterlike glans, een glans, waarvan men de afstraling wel gevoelde. Ten slotte heeft elk bedrijf zekere vormen aangenomen, en elke wijziging, die van buitenaf in die vormen gebracht wordt, werkt altijd storend, zij het ook tijdelijk. Ook een koopman, hoezeer met zijn blik op het nieuwe gericht, blijft altijd een gewoonte-mens. Maar deze bezwaren mogen toch geen van alle doorslaan.

Ik geloof, dat juist op het punt van de gewoonte verschillende argumenten uit de jongste adressen zijn terug te voeren: zal, wanneer nu bij koop en verkoop van onroerend goed het publiek in Amsterdam gewend is te vragen naar de beëdigde officiële makelaar in het vervolg niet gaan vragen naar de „deskundige”, zoals dit in andere plaatsen en bij andere artikelen gebeurt? Zou het essentieel zijn, dat juist bij koffie schadetaxie door de aangestelde makelaars gebeuren moet, terwijl het in het algemeen in de handel ook weer de gewoonte is in die gevallen de „deskundige” te zoeken, hij zij dan makelaar of niet? Zouden de importeurs geen goede adviseurs meer kunnen vinden wanneer de ambtelijke makelaardij is afgeschaft? Zou in de tabakshandel de rechter niet evengoed bewijskracht blijven toekennen aan de aantekeningen van de makelaar, als nu het geval is?

Het zou onredelijk zijn hier alle argumenten te gaan herhalen, die in de verschillende adressen, ontwerpen en brochures van de laatste halve eeuw ten gunste van de nu aanhangige regeling zijn aangevoerd. In het bijzonder zij hiervoor verwezen naar het Amsterdamse adres van 1908, en het vlugschrift van de „Vereeniging Handelsrecht”. Maar ik geloof, dat men vooral in het oog moet houden, dat de nieuwe wet aan het bedrijf de kansen bedoelt te geven op die ontwikkeling, die de handel zelf ervan zal blijken te verlangen. In menige tak van handel komt handeldrijven van de makelaar wel voor.¹⁾ Men moet in die gevallen aannemen, dat het de behoefte van het handelsverkeer is, die tot deze gewoonte heeft geleid. Waar zich anderszits de makelaar in zijn zuivere positie gehandhaafd heeft, bewijst dit, dat daar aan zulk een makelaar behoefte bestond.²⁾ Het instituut van de makelaardij, als economische functie, handhaaft zich niet dank zij zijn half-ambtelijke positie, maar dank zij de behoefte, die er aan bestaat, de taak, die het te vervullen heeft. Er is dus geen sprake van, dat men de makelaardij wil afschaffen, men wil alleen de rechtspositie van de makelaar tot een andere maken, en de argumenten daarvoor zal ik niet herhalen.

¹⁾ Dat men met dit laatste een zekere uiterlike waarheid aan de makelaar ontnemen zal, geloof ik wel, maar ik juich dat toe. Een betrouwbaar makelaar, als raadsman, zal men bij een vrij beroep evengoed weten te vinden als nu, maar het gevaar, waarop de heer Van Waterschoot van der Gracht wees (geciteerd door de Vereniging van makelaars) dat men in iemand vertrouwen zal stellen omdat hij makelaar is, wordt door de voorgestelde wetsverandering vermeden. En dat in allerhande artikelen makelaars aanstellingen vragen en krijgen, die volstrekt niet een *bijzonder* vertrouwen verdienen, maar die het juist te doen is om de reclame, die de titel medebrengt, is, dunkt mij, een niet te ontkennen feit. In het vervolg zal het niet de vraag zijn of men is aangesteld en beëdigd,

¹⁾ Het is waar dat de M. v. T. op dit punt ten onrechte generaliseert.

²⁾ Men moet dan ook niet de ene groep van makelaars als moreel hoger staande mensen beschouwen dan de andere groep, omdat zij zich hielden aan hun eed. Als groep hebben makelaars in het ene artikel niet meer of minder eerbied voor een eed dan die in een ander artikel. Individueel zal er natuurlijk altijd onderscheid zijn.

maar of men zich een reputatie heeft weten te verwerven, evengoed als dit het geval is met een advocaat, een bankier, een kommissionair in effecten, en dat lijkt mij een belangrijke stap vooruit.

Verskillende adressanten verzetten zich niet tegen wetswijziging. Zij erkennen de misstanden die ontstaan zijn. Maar in plaats van de vrijere positie van de makelaar vragen zij een strenger gereguleerde makelaardij! Men kan inderdaad ook in deze richting de oplossing zoeken. Maar overeenkomstig de tijdgeest lijkt mij die oplossing toch niet. Meer en meer vraagt men om vrijheid in het bedrijfsleven. Is het nu werkelijk gewenst een instituut, dat in de praktijk reeds zooveel afwijkingen getoond heeft van hetgeen de wet zich voor ogen heeft gesteld, met geweld te dwingen in die richting, waarin het niet wil? Nu kan men hier niet op antwoorden, dat b.v. de tabakshandel de makelaardij nog naar de geest van ons wetboek van 1838 bezit. Het is zeer wel mogelijk, dat men, als het alleen om de tabak ging, geen verandering in de wet zou behoeven aan te brengen. Maar men kan geen afzonderlijke regelingen gaan maken voor elk artikel; men zou dan zelfs nog moeten gaan onderscheiden tussen Amsterdam en Rotterdam!

Wordt het aanhangige ontwerp wet, dan zullen, — als gezegd — de bedrijven, waarin de makelaardij een rol vervult, en allereerst de makelaardij zelf, daarvan een zekere terugslag ondervinden. Maar evenzeer als het de plicht is van de wetgever om naar nieuwe eisen van de handel de wetten in te richten, zo behoort ook de handel zijn praktijk te richten naar nieuwe wetten. Een wet generaliseert nu eenmaal altijd, en past nooit helemaal presies aan. Maar in dit geval is de taak voor de handel niet zwaar, omdat hier de wet juist terugtreedt in plaats van ingrijpt. Bij aanneming van het ontwerp zal dus de makelaardij zich in het nieuwe kled moeten leren bewegen. Dan moet de makelaar zelf beoordelen of in zijn bedrijf en voor hem, vereniging van eigen handel met de makelaardij mogelijk en raadzaam is. Maar hij moet bovenal zorg dragen, dat hij de positie van vertrouwensman waard blijft, zolang dat van hem wordt verlangd, en ik hoop dat wij (ik mag „wij” zeggen, omdat ik zelf ook tot het gilde behoort) er niet minder om zullen worden, als wij geen ambtenaren meer zijn, en dat wij onze maatschappelijke taak evengoed zullen vervullen als wij tot gewone mensen zijn herschapen.¹⁾

Rotterdam.

R. MEES.

DE ANGLO-AMERIKAANSCH E COMBINATIE.

Het is nog te vroeg, en het zal nog geruimen tijd te vroeg zijn om reeds een oordeel over de Conferentie te Washington uit te spreken. Van zeer belangrijke historische gebeurtenissen vermag eerst het nageslacht dat er de gevolgen van kent, de draagkracht te overzien. Is de Conferentie te Washington een zeer belangrijke historische gebeurtenis? De eerste aanloop, zou het doen vermoeden, toen de rijkste en minst aantastbare staat ter wereld *dit hau de sa grandeur* beperking der maritieme bewapening voorstelde. De weinige weken, die sedert het wereldkundig worden van dat voorstel verlieden, hebben intusschen de geestdrift, die het verwekt had, aanmerkelijk doen bekoelen. Ook de vier-mogendheden combinatie, die gedurende een reeks van jaren den vrede in de helft der wereld moest verzekeren, hoewel geparafeerd, is nog niet geratificeerd.

De richting echter, waarin zich de Amerikaanse en Britsche staatkunde beweegt, begint zich min of meer duidelijk af te teekenen. Wanneer inderdaad het vier-mogendheden tractaat definitief tot stand komt, dan zal de wereld rekening hebben te houden met eene economische combinatie, die tusschen het Brit-

sche Rijk en de Vereenigde Staten, zooals er nog nooit een bestaan heeft.

Reeds tijdens de „Imperial Conference”, die gedurende den afgelopen zomer te Londen werd gehouden, wees de strooming in Amerikaansche richting, terwijl, zooals ik in uw nummer van 26 October l.l. deed uitkomen; de betuigingen van vriendschap voor de V. S., van de zijde der meer gezaghebbende Britsche staatslieden aldoor nadrukkelijker werden. Zoo werd de Imperial Conference te Londen de voorloopster van die te Washington, want te Londen was het reeds duidelijk gebleken, dat het Anglo-Japansche verdrag niet populair meer was, en toen Lloyd George in de houding der Dominions aanleiding vond om openlijk te verklaren, dat het Rijk niet meer door Downing Street maar Downing Street door het Rijk werd geregeerd, hadden de goede verstaanders te Tokio aan dat halve woord genoeg. Of nu de thans tamelijk waarschijnlijke opzegging van het Anglo-Japansche bondgenootschap voor Japan een zekere mate van isolement beteekent, is voor de wereld in haar geheel van minder groot belang dan de thans wel vaststaande zekerheid, dat een conflict tusschen Engeland en de V. S. achter den horizon der denkbaarheden teruggezonden is. Het is nauwelijks mogelijk, de waarde dier zekerheid te overschatten, en al mag men, om met Bismarck te spreken, de Voorzienigheid niet langer dan een generatie in de kaarten zien, de vrede en zelfs de samenwerking tusschen de Engelsch-sprekende volkeren is voor zeer langen tijd, en men mag hopen voor goed, verzekerd. Alleen de sterk uitgesproken protectionistische richting der Amerikaansche politiek vormt een wanek in de harmonie en het is te hopen, dat men ook in dit opzicht in Amerika toeschietelijker zal worden. Trouwens men zal daar hebben in te zien, dat men voor exporten op den duur goederen en diensten in betaling heeft aan te nemen. Goud, evenals alle andere goederen, heeft alleen maar waarde, zoolang men er niet teveel van heeft. Zodra zulks het geval wordt, moet men het aan anderen geven ten einde er voordeel van te trekken.

De staatkundige beteekenis van deze geweldige combinatie — waarbij ook de adhaesie van Frankrijk van groot belang is — gaat samen met de economische.

Van de totale bevolking der wereld, 1.700.000.000 zielen, bevatten het Britsche Rijk en de Vereenigde Staten er te zamen respectievelijk 435.000.000 en 102.000.000, te zamen 537.000.000 of ongeveer een derde. Maar dit derde gedeelte is veel meer productief dan de overige twee derden. De goederen zonder welke de beschaving niet bestaan kan, zooals kolen, ijzer, koper, edele metalen, tarwe, katoen, petroleum, suiker, om eenige van de voornaamste te noemen, worden voor een in de meeste gevallen overwegend gedeelte door de genoemde combinatie geproduceerd. Van de totale productie van katoen, groot ongeveer 25.691.000 balen, leveren de V. S. er 13.000.000 en het Britsche Rijk 5.434.000, te zamen 18.434.000 of 71 pCt. Van de wereldproductie van suiker, groot 16.819.000 tons, leveren de V. S. met Cuba en de Philippijnen ongeveer 4.924.000, het Britsche Rijk 4.000.000, te zamen 8.924.000 ton of 53 pCt. Van de wereldproductie van tarwe groot 453.000.000 quarters, produceeren de V. S. 114.000.000, het Britsche Rijk 101.000.000, te zamen 215.000.000, of 47 pCt. Van de wereldproductie van petroleum leveren zij te zamen meer dan twee derden (de V. S. 62 pCt.). Van de totale productie van goud ad £ 96.000.000 leveren de V. S. £ 17.000.000, het Britsche Rijk £ 61.000.000, te zamen £ 78.000.000 of meer dan 80 pCt. Van de wereldproductie van zilver, groot ongeveer 6.800.000 Kilo, ongeveer de helft: 3.450.036 Kilo. (Mexico 2.458.241 Kilo.)

Maar ook beheerschen zij met hunne oorlogsvloten de oceanen en van de gezamenlijke handelsvloten (ongeveer 48.000.000 ton) bezitten het Britsche Rijk 18.000.000 en de V. S. 12.000.000 of te zamen iets minder dan twee derden van het totaal.

¹⁾ Het is misschien van deze laatste oppositie nog niet zo kwaad, dat een enkele maal de koopman ook eens getoond heeft het op prijs te stellen ambtenaar te zijn!

De productie van kolen (1911/12) in Europa behalve Engeland bedroeg: 259.650.000 tons

In het Br. Rijk	319.345.000
„ de V. S.	450.165.000
Te zamen	769.510.000

dat is ongeveer driemaal zooveel als geheel Europa. (De kolenproductie van Japan in 1911 bedroeg 17.633.000 tons.)

De ijzerproductie van Europa behalve Engeland in 1911/12 bedroeg 33.160.000 metrische tonnen; die van het Britsche Rijk 9.951.000, die van de V. S. 30.203.000 m.t. te zamen dus 21 pCt. meer dan die van Europa. De ijzerproductie in de overige landen is van zoo weinig belang dat men kan aannemen, dat de V. S. met het Britsche Rijk ongeveer 55 pCt. van de totale ijzerproductie in handen hebben.

Van een ander gewichtig artikel, petroleum, produceerden in 1912 alle landen 46.765.000 metrische tonnen waarvan

de Vereenigde Staten ..	62,24 pCt.
het Br. Rijk	2,19 „
Ned.-Indië	3,16 „
Rusland	19,93 „
andere landen	12,48 „

en daar Rusland voorloopig niet meetelt neemt de combinatie ook hier een overwegende plaats in.

Wol, ongeveer even belangrijk als katoen, komt voor iets meer dan de helft uit de Vereenigde Staten en het Britsche Rijk.

In de katoenindustrie staan beide staten evenzeer aan de spits met 63.228.643 spindels in het Br. Rijk, 31.519.766 in de Vereen. Staten (te zamen 94.748.409 spindels) tegen 49.955.603 in de overige wereld. Aan katoenen garens produceeren zij dus vermoedelijk ongeveer twee derden van het totaal.

Hoewel beide landen dus nog niet een derde van de totale bevolking der wereld bevatten, bezitten zij te zamen (1912) 624.583 Kilometer spoorwegen, tegen de geheele wereld 1.081.488 of ongeveer 60 pCt. van het totaal. Recapitulerend komen wij dus tot de volgende percentages van de wereldproductie, of het wereldbezit voor de Vereenigde Staten en het Britsche Rijk:

katoen	71 pCt.	koper	66 pCt.
suiker	53 „	kolen	75 „
tarwe	47 „	ijzer	55 „
petroleum	66 „	wol	50 „
goud	80 „	spoorwegen	60 „
zilver	50 „	scheepsruimte	62 „

Niet alleen beschikken dus de V. S. en het Britsche Rijk over het grootste gedeelte van 's werelds hulpbronnen. Maar ook waar zij, zooals met rubber het geval is, de productie daarvan niet voor het grootste deel in handen hebben, liggen de productie-gebieden in tropisch Amerika en Azië binnen hunne machtsgebieden. De staten waar rubber wordt geproduceerd zijn niet die welke met de combinatie in conflict zullen geraken. (Hetzelfde geldt voor zilver en enige andere artikelen).

Bovendien, zooals reeds opgemerkt, beheerscht deze laatste de wereldzeeën en de groote meerderheid der transportmiddelen.

Er is dan ook voorloopig geene enkele mogendheid of combinatie van mogendheden, die niet onmiddellijk economisch verlamd zou zijn, als zij tegen de Engelsch-sprekende combinatie partij wilde kiezen.

Dit neemt natuurlijk niet weg, dat het stopzetten van het handelsverkeer ook voor de combinatie hoogst bodenkampelijk zou zijn. Een reden te meer voor deze laatste om den vrede te handhaven, of liever af te dwingen. Zoolang de Staten der wereld halsstarrig aan hunne souvereiniteit blijven vasthouden en geen federatie met een Internationale Politie vormen, is deze combinatie het eenige bruikbare alternatief en als zoodanig in hooge mate wenschelijk.

* * *

Men heeft den toestand in Japan zeer wel begrepen. Voor dat land is er geene enkele combinatie, zooals wij bedoelen denkbaar, nu zoowel Rusland als Duitschland generaties noodig zullen hebben om opnieuw tot macht en rijkdom te geraken. Maar ook al konden zij bijv. na dertig jaren daartoe geraken, in dien tijd zullen vermoedelijk de macht en de rijkdom der angelsaksische landen in vergelijking met thans ontzaglijk zijn toegenomen. Deze landen hebben een zoo grooten voor-sprong, dat tenzij de volkeren, die ze bewonen tot degeneratie geraken (en daarop is weinig of geen kans) die voorsprong voor andere groote complexen — bijv. Russen en Chineezen — niet meer in te halen is. In die landen is immers zelfs thans nog weinig of geen sprake van eenig behoorlijk systeem van opvoeding, waardoor de millioenen, zooals in de angelsaksische landen, aldoor een breeden stroom van duizenden ontwikkelde, technisch bekwame lieden opleveren, en waar thans reeds de jongens geschoold worden, die van jaar op jaar de bedrijfsleiders van nu zullen vervangen, of nieuwe bedrijven zullen openen. In de thans voor ons liggende jaren zullen de schier onmetelijke gebieden binnen het Britsche Rijk en de Vereenigde Staten, die thans nog braak liggen, voor een wonder groot deel in exploitatie worden genomen en zoo hunne economische oppermacht verder versterken. Zoo kunnen zij nu reeds, in de volheid hunner macht, den wereldvrede afdwingen, en ik geloof dat wij mogen aannemen dat de partij in Japan, die van de toekomstige wereldheerschappij voor haar land overdréven verwachtingen koestende, in belangrijke mate uit het rijk der droomen tot een meer sobere werkelijkheid is teruggebracht.

Toch schijnt men te Washington wel degelijk met Japansche verlangens rekening te hebben gehouden, en het is wel opmerkelijk, dat het vier-mogendheden-tractaat wel spreekt van den status quo van de eilanden in de Stille Zuidzee, maar dat daarin, noch in eenige andere voorgenomen overeenkomst eenige sprake is van het Aziatische continent buiten China. M.a.w., hoewel het niet met zooveel woorden gezegd wordt, men heeft Japan niet gedwarsboomed in het gebied waar het nog steeds een militaire bezetting heeft (die het nog onlangs officieel verklaande alleen te zullen terugtrekken, zoodra de interne veiligheid dat veroorlooft), nl. in Oostelijk Siberië. Trouwens de ontwikkeling van die streken, nu het Russische Rijk uiteengevallen is, kan door Japan beter dan door welk ander land ook ter hand worden genomen. Het „Gele Gevaar“, door de enkele economische oppermacht der Engelsch-sprekende wereld, en door de schier onaan-tastbare toekomst daarvan, schijnt voor eenwen naar het rijk der droomen verwezen te zijn, wanneer althans de bedeelde combinatie indendaad verwezenlijkt wordt.

H. DUNLOP.

Den Haag, December 1921.

N.B. De in dit artikel genoemde cijfers, behalve die voor de handelsvloeten die voor 1919/20 berekend zijn, gelden grotendeels voor de jaren 1911/12 en zijn ontleend aan *Whitaker's Almanack*, het *Statesman's Yearbook* en aan de *Internationale Uebersichten* van het *Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich* (1914). De cijfers van na den oorlog komen mij voor een vergelijking minder gunstig voor, daar die nog steeds door buitengewone omstandigheden worden beheerscht, maar vermoedelijk is de verhouding ten gunste der combinatie verschoven.

DE ARBEIDSWET 1919 IN HET WINKEL-BEDRIJF.

De Minister van Arbeid heeft voor eenige maanden een ontwerp opgesteld voor een Algemeenen Maatregel van Bestuur, als bedoeld in artikel 44 en artikel 47 der Arbeidswet 1919. Hieruit blijkt, dat het in de bedoeling van den minister ligt de Arbeidswet 1919 eerlang in werking te laten treden voor het winkelbedrijf.

De Minister nu heeft bedoeld voorontwerp toegevoegd aan den Hoogen Raad van Arbeid. Deze heeft het op zijne beurt doen toekomen aan middenstandskringen, ten einde zoodoende ook van werkgeverszijde advies in te winnen omtrent de consequenties eener eventueele invoering der wet.

Men kan het niet anders dan toejuichen, dat langs dezen weg een poging is gedaan om eerst van bevoegde zijde de noodige voorlichting te verkrijgen, alvorens tot de invoering dezer zoo diep in ons economisch en maatschappelijk leven ingrijpende wet over te gaan en zulks in een tak van bedrijf, welke op een zoo breede schaal ten nauwste verbonden is aan de behoeften van ons volk. Ik noem dit echter slechts een poging. Immers, wel heeft de Hooge Raad van Arbeid advies ingewonnen in middenstandskringen, doch de geheele tak van het groot-winkelbedrijf is gepasseerd, en dat is zeer te betreuren, vooral waar deze toch sedert eenig jaren een zeer belangrijk deel uitmaakt van het geheele Nederlandsche winkelwezen.

Nu is het wel waar, dat overleg met den middenstand gemakkelijk kan geschieden, omreden deze over het geheele land georganiseerd is, terwijl de grootwerkgevers in het winkelbedrijf niet, of althans slechts tot op zekere hoogte georganiseerd zijn. Maar het wil mij toch voorkomen, dat de Hooge Raad van Arbeid ruimschoots gelegenheid had, ook van deze zijde voorlichting te vragen. Hij had zich kunnen wenden tot de bestaande Vereenigingen van werkgevers en had bovendien de voorontwerpen kunnen publiceren in de pers, in plaats van ze, onder vertrouwelijk cachet, alleen te laten circuleeren in middenstandskringen. Thans (het is uit de bladen gebleken) hebben verschillende middenstandsvereenigingen verzoeken bij den Hoogen Raad van Arbeid of den Minister ingediend en hunne wenschen op dit stuk naar voren gebracht. De Hooge Raad van Arbeid zelf heeft reeds op 15 October j.l. zijn advies aan den Minister uitgebracht. De mogelijkheid is dus niet uitgesloten dat het groot-winkelbedrijf een dezer dagen met een Koninklijk Besluit wordt verrast en het zal alsdan de consequenties hebben te aanvaarden zonder gehoord te zijn.

Dat het nu van een niet te onderschatten belang was, bevoegden te raadplegen, blijkt ten duidelijkste uit het voorontwerp maatregel van bestuur met memorie van toelichting, welke voor ons liggen. Er zijn namelijk in deze regeling der arbeids- en rusttijden van het winkelpersoneel, bepalingen opgenomen, welke, niet alleen van sociaal en algemeen-economisch standpunt uit, maar ook uit zuiver winkel-technisch oogpunt, in de practijk zeer groote — zoo niet onoverkomenlijke bezwaren met zich zullen brengen. Het zou mij hier te ver voeren om over al deze punten uit te wijden. Ik noem hier slechts de door art. 44 der arbeidswet geschapen bron van concurrentie tusschen winkels met zoogenaamd eigen personeel en winkels met vreemd personeel; ik noem den 8-urigen arbeidsdag en de 45-urige arbeidsweek voor vrouwen, den 9-urigen arbeidsdag en 50-urige arbeidsweek voor mannen, welke noodzakelijk afbreuk moet doen aan het plichtsbef van het winkelpersoneel; welke op de winkelbedrijven in dezen tijd van algemeene malaise een nieuwen druk leggen en welke noodzakelijk moeten leiden tot een verscherping van den loonstrijd; ik noem nog art. 9 van den algemeenen maatregel van bestuur, waarbij de rusttijden binnen zeer enge grenzen worden teruggebracht, welke het in vele winkelszaken zoo noodzakelijk schaften in drie ploegen verhinderen, welke tot gevolg hebben, dat op bepaalde tijdstippen van den dag slechts een derde van het winkelpersoneel in den winkel aanwezig kan zijn, en welke last, but not least, in vele winkelbedrijven moet leiden tot een onoverkomenlijke stagnatie in het vervoer en de bevoorrading der winkels; ik noem de zeer verregaande bevoegdheden van de districtshoofden, welke personen op zeer bedenkelijke wijze diep kun-

nen ingrijpen in het winkelbedrijf; ik noem het feit, dat in den maatregel van bestuur over het hoofd is gezien, het in art. 7 bepaalde, betreffende het langer arbeiden op Zaterdagen, de dagen voor Sint-Nicolaas, enz., ook te doen gelden voor de dagen waarop de winkels algemeen gesloten zijn, hetgeen bijv. zeer noodzakelijk is in overwegend Katholieke gedeelten des lands, waar gedurende het jaar vele heiligendagen voorkomen.

Ik zou deze reeks opmerkingen nog verder kunnen voortzetten, doch ik wil slechts besluiten met den wensch, dat de Minister met het oog op de alom heerschende malaise en sommige, bijna onmogelijke, wetsbepalingen, voorloopig zijn plannen laat varen, om de arbeidswet 1919 in het winkelbedrijf in werking te laten treden, of wel dat hij ten minste den ontworpen maatregel van bestuur meer in overeenstemming moge brengen met de eischen der practijk, alvorens ons Nederlandsch winkelwezen met dezen nieuwen last te bezwaren. Hiertoe raadplege hij dan „alle” kringen van bevoegden.

F. C.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

De premiersconferentie en de publieke opinie hierover; pogingen tot uitbreiding van het aantal beschermde industrieën; verlaging van enkele spoorwegtarieven; de toestand in de arbeiderswereld; de Federation of British Industries en de belastingen.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 23 Dec. 1921:

The exigencies of the vacation compel me to write somewhat earlier than usual, but it is not likely that the situation will now change very much for the remainder of the week. The meeting of the two Premiers, from which so much had been expected, has not led to any very appreciable results, or, at any rate, results which are very obvious.

It is said that the meetings were very amicable, and that distinct agreement has been reached on the subject of reparations, an agreement which is now to be submitted to the full meeting of the Allies at Cannes. The announcement of the termination of the conversations some days before they were expected to end was at first treated as an acknowledgement that the conversations had failed, and it is at any rate clear that the European conference which Mr. Lloyd George had been credited with the intention of calling is now not likely to take place. It is also stated that the French demand for „financial control” over Germany, which the British advisors of the Premier had been opposing, has been agreed upon. We may take it then that the price paid by the British Premier for any mitigation of the severity of the terms has been purchased by a good many sacrifices.

The week has shown two somewhat remarkable facts. In the first place, the public has not shown very much interest in the matter at all. This may of course be in the main due to the time of year: there are matters of more immediate concern to interest the general public. The second fact that has emerged is a greater outspokenness as to the necessity for saving Germany from dissolution than has ever been apparent before. It does not follow that this is the attitude of everybody: on the contrary, the opinion that Germany is a land flowing with milk and honey has been pushed by powerful organs of opinion. On the other hand, it is something that the idea of a moratorium should not have caused more opposition. It may be, and in itself probably is, a bad solution. But it is at any rate better than an insistence on the fulfillment of terms which are now recognised as probably incapable of being carried out. It is stated by the „Times” that so far as the January payments

are concerned, the minimum amounts to be demanded from Germany will be £25 millions. That is, the February instalment will, it would appear, not be pressed.

This is of course the great week for Christmas shopping. It is stated that the shops are doing very well, and the wholesale firms in the dry goods trade are for the first time for months seeing empty shelves. Prices have certainly fallen as compared with last year, though one must not lose sight of the fact that many salaries have been cut down, and incomes reduced, so that the two sides tend to balance themselves out. But the trade reports do not strike one as particularly encouraging, so far as the immediate future is concerned. It is true that the woollen and worsted trades seem to have definitely turned the corner, and that all round the spirit of utter dejection has given place to a feeling that the worst is over, but this is not the same thing as a real revival. The increasing uncertainty which is entertained again with regard to the Irish position, the position in India, the possible disappointments over the outcome of the Cannes conversations, have to be taken into account, quite apart from the position on the Continent.

The danger that the Key Industries Act would serve as a general excuse for protectionist demands receives more and more confirmation as time goes on. The gas-mantle manufacturers, who were refused the inclusion of their product whilst the Act was still before the House of Commons, have now, by an action before one of the Referees under the Act, gained their point. Two demands are at the moment occupying the attention of Committees under the act. The manufacturers of table glass are demanding protection, on the ground that foreign glass can be sold here at greatly below the British cost of production. The manufacturers of fabric gloves are demanding the same thing. But here they are meeting with strong opposition. The cotton interests concerned have appeared against them, and some strong comments were made by the representative of the importers, a partner in one of the largest importing houses. Interviewed by the Press on Wednesday, has said that he had nothing to retract. The German article was incomparably better than the British-made one. „Their dyes and processes produce better results; their tints are more beautiful than ours, more permanent, and bear washing infinitely. It is simply absurd to expect home users to reject them in favour of British-made gloves.” It will be interesting to see what the results of these two actions will be.

In response to the complaints of the coal-users, the railway companies have decided to make an experimental reduction of rates as from the 1st of January next. The increase of 100 per cent, which came into force on January 14, 1920, will be reduced to 75 per cent for coal, coke and manufactured fuel, and for limestone for chemical works, whilst lime is cut down from sixpence to fourpence per ton. The loss of revenue is estimated at £10 millions a year, whilst the companies meet the inevitable criticism — that the reductions are inadequate — by promising that as wages and other charges fall, it will be possible to review the general position.

The Labour position is at the moment singularly clear from trouble, though the outlook is not good, if the employers press, as they seem inclined to do, not only for lower wages but also for longer hours. The reasonableness of lower wages seems to be generally admitted by the men, but it is the general opinion of observers that any increase of general working hours will be fiercely resisted. Unfortunately, the general peace of the situation is disturbed by a strike of farm labourers in certain Norfolk districts, who are trying to resist a reduction of wages and a

lengthening of the working week. It has to be confessed that the conciliation boards, which were set up when the wages Boards disappeared together with the Government guarantee, have completely failed to function, owing to the opposition of the farmers. Wages are being forced down, hours forced up, and it looks as if before long the labourers on the farms will be back in the miserable condition in which the war found them in 1914. Even the Minister of Agriculture is pessimistic, and states that wages must come down still more.

The Federation of British Industries has again taken the field and demanded an immediate reduction of taxation as one of the most efficacious methods of relieving industry. But, as I stated last week, this is easier said than done. Pensions and war-interest are two of the most important items, and these cannot be cut down in a hurry, and after all is said about extravagance in the public service, a great nation cannot get on without some considerable expenditure on health and education. It is fairly clear that it is with regard to the last mentioned that one of the stiffest battles will be fought. Opinion even among the Conservatives is by no means unitedly in favour of cutting the scale of teachers' wages and the number of school years, whilst the attack on the higher forms of education is even less easy to defend, in view of the comparatively small number of those who now enjoy this kind of education, and of the great need for instruction, in view of international competition.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijke overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand November 1921, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van November 1920.

De oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen brachten tot dusver in totaal op f 1.008.046.005, waarvan f 743.281.196 op rekening komt van eerstgenoemde heffing.

Met inbegrip van de opcenten ten behoeve van het leeningfonds — behalve die op den suikeraccijns, welke geen verzwaring van belastingdruk medebrachten — is in totaal eene som van f 1.236.619.097 ontvangen uit belastingheffing, die haren grond vindt in de buitengewone omstandigheden.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 35.773.100 op, tegen f 38.420.556 in November 1920 en vertoonden mitsdien een achteruitgang van f 2.647.456. De totale opbrengst in de afgelopen maand overtrof de raming met een bedrag van f 2.238.850.

Daar de opbrengst der middelen over de eerste tien maanden van dit jaar de raming met f 28.500.218 overtrof, overtreft de opbrengst over de eerste elf maanden van dit jaar de raming met f 30.739.068.

In vergelijking met November 1920, vertoonden in November 1921 vooral de grondbelasting, de inkomstenbelasting, de dividend- en tantiëmebelasting, de wijn-, gedistilleerd- en bieraccijns, de domeinen en de loodsgelden een hooger opbrengstcijfer.

Daarentegen brachten minder op de personeele belasting, de suiker-, de zout- en de geslachtaccijns, de zegel- en de registratierechten, de rechten op den invoer, het statistiekrecht en het recht op de mijnen.

Tengevolge van het inhalen van achterstand bij het opmaken der kohieren was de opbrengst der grondbelasting f 202.036 hooger dan in de overeenkomstige maand van 1920 (de vorige maand bedroeg de hoogere opbrengst f 519.975).

De hoogere opbrengst van de inkomstenbelasting beliep f 1.092.563, tegen f 2.973.754 over de vorige maand, terwijl de bate uit de dividend- en tantiëmebelasting, die de vorige maand een bedrag van f 1.679.200 bij de opbrengst in de overeenkomstige maand van het vorig jaar ten achter bleef, thans de

opbrengst over November 1920 met een bedrag van f 441.455 overtrof.

Voor de mindere opbrengst van de personeele belasting (f 303.597) is geen bepaalde reden aan te wijzen.

Waar het gebruik vrijwel constant gebleven is, is ook de mindere opbrengst van den suikeraccijns ad f 1.277.770 moeilijk te verklaren. Evenals vorige maanden was de opbrengst van den wijnaccijns hooger dan in de overeenkomstige maand van het vorige jaar, hetgeen vermoedelijk zijn oorzaak hierin vindt, dat de stand der valuta den aankoop bevordert door particulieren, die hunne voorraden weder willen aanvullen.

De vermeerdering van den gedistilleerde accijns is een gevolg van de verhooging van het tarief voor dezen accijns. Dank zij de lagere moutprijzen, herkrijgt het bierverbruik langzamerhand den omvang van vroegere jaren, hetgeen de hoogere opbrengst van den bieraccijns verklaart.

Veel invoer van Duitsch zout, waarvan alleen invoerrecht wordt betaald, drukt den zoutaccijns, terwijl daling der waarde van het slachtvee en invoer van buitenlandsch vleesch oorzaak zijn van de vermindering in opbrengst van den geslachtaccijns.

De inkomsten, die den toestand in het zakenleven weerspiegelen, bleven ook deze maand bij het vorige jaar ten achter, de zegelrechten met een bedrag van f 865.134 en de registratierechten met een bedrag van f 1.766.163. De malaise in den geld- en fondsenhandel is de oorzaak van de mindere ontvangsten uit de zegelrechten, terwijl de afnemng van de registratierechten samenhangt met de mindere uitgifte van aandelen en het geringer aantal overdrachten van vast goed.

Wegens beursbelasting is onder de zegelrechten een bedrag van f 193.921 begrepen. Het vorige jaar November werd uit dien hoofde f 676.991 ontvangen.

Als gevolg van de stilte van den handel en de prijsdaling moet een gestadige teruggang van invoer- en statistiekrechten geconstateerd worden. De mindere opbrengsten bedroegen deze maand respectievelijk f 698.265 en f 120.362. De toename van de opbrengst der loodsgelden was over November 1921 in vergelijking met November 1920 slechts gering (f 26.029).

De vermindering van de opbrengst van het recht op de mijnen is een gevolg van achteruitgang in kolonwinning door de lagere steenkoolprijzen.

Ten slotte kan geconstateerd worden, dat deze maandstaat ongeveer hetzelfde beeld vertoont als de vorige.

De achteruitgang is sterker, ondanks het feit, dat de directe belastingen even ruim bleven vloeien. De opbrengst over de eerste elf maanden van 1921 is slechts f 1.143.492 hooger dan over de eerste elf maanden van 1920.

AANTEKENINGEN.

Markenbijslag op arbeidsloon en valutaconcurrentie. — Door de Katoenspinnerij Bamshoeve, de Spinnerij Oosterveld, de Nederlandsche Katoenspinnerij en de Stoomspinnerij Twente, de eerste twee te Enschede, de volgende resp. te Hengelo en Almelo is het volgende adres aan den Minister van Arbeid gericht:

Ondergeteekenden, alle katoenspinnerijen in Twente, veroorloven zich Uwe aandacht te vestigen op het volgende:

Juist over de Duitsche grens, in de Pruisische gemeenten Gronau en Epe, zijn groote katoenspinnerijen gelegen, als: Baumwollspinnerei Eilermark, Baumwollspinnerei Deutschland, Baumwollspinnerei Gronau, Westphälische Baumwollspinnerei, Baumwollspinnerei Germania, Gerrit van Delden & Co. en M. van Delden & Co.

Op deze fabrieken werkt een groot aantal arbeiders uit de Nederlandsche gemeenten Losser en Lonneker (circa 1000 uit Losser en 700 uit Lonneker).

Al deze Nederlandsche arbeiders ontvangen reeds sinds geruimen tijd geregeld een belangrijken toeslag op hun

weekloon van de Nederlandsche regeering, omdat hun Duitsche werkgevers niet bereid zijn hun de loonen te betalen die op de Twentsche fabrieken aan dergelijke arbeiders betaald worden.

Het meerendeel dezer fabrieken heeft ten behoeve van den verkoop hunner garens in Nederland vaste vertegenwoordigers in Twente en Brabant en voert een niet onbelangrijk deel hunner garens in Nederland in, waartoe zij door hun gunstige ligging aan de grens beter in staat zijn dan de verder afgelegen fabrieken in Duitschland en waardoor wij reeds een scherpe concurrentie onderwinden.

Deze fabrieken zijn vooralsnog geheel afhankelijk van hun Nederlandsche arbeidskrachten en ontvangen in den vorm van Markentoeslag aan hun arbeiders een subsidie van de Nederlandsche Regeering, waardoor wij niet in staat zijn met hen te concurreren.

Het is zeer te vreezen, dat indien de handelstoestand voor deze fabrieken in Duitschland slechter wordt, zij zich geheel op den export naar Nederland zullen toeleppen en waar hun productie minstens het dubbele bedraagt van die van alle Nederlandsche spinnerijen te zamen, ontstaat dan een toestand, die tot stopzetting der Nederlandsche fabrieken moet leiden en tot zeer groote werkloosheid.

Er bestaat geen enkele reden, waarom deze naar Nederland exporteerende fabrieken niet aan hun arbeiders dezelfde loonen zouden betalen als wij in onze fabrieken en het is buitengewoon onbillijk, dat onze eigen belastingpenningen door de Nederlandsche regeering er toe aangewend worden de concurrentie van buitenlandsche fabrieken te steunen, redenen waarom wij U verzoeken den Markentoeslag voor de arbeiders dezer fabrieken in te trekken of althans afhankelijk te stellen van een verklaring der Duitsche werkgevers, waarbij zij zich verplichten, zoolang zij Nederlandsche arbeiders in dienst hebben, die toeslag op hun loon van de regeering ontvangen, niets naar Nederland uit te voeren.

Het zou dan noodig zijn, hierop aan de grens van de zijde der regeering toezicht te laten uitoefenen.

Waar de toestand onzer industrie zeer precar wordt, verzoeken wij een spoedige beslissing.

Het Roemeensche Bankwezen en het laatste Bankfaillissement. — Onder dezen titel bevatte de Fuks. Ztg. dezer dagen een beschouwing, die in verband met het in Roemenië afgekondigde moratorium van buitenlandsche schuld van belang is. Het is bekend, dat deze regeeringsmaatregel zijn oorzaak vindt in den geschokten toestand van het bankwezen, die voor een groot deel het gevolg is van speculatie in lei. Eenigen tijd geleden is hierdoor de Banca Natiunei gefailleerd. Dit faillissement heeft in het Roemeensche bankwezen veel op losse schroeven gezet. Al zijn echter de onmiddellijke oorzaken van de ineensinking in de economische crisis en de daardoor veroorzaakte daling der landvaluta te zoeken, de dieper liggende oorzaak moet in de ontwikkeling van Roemenië in de laatste jaren gezocht worden.

Met de vergroting van het grondgebied van den Staat met landstreken, die zeer veel produceeren en economisch zeer ontwikkeld zijn, ging geen evenredige innerlijke versterking van het bankwezen gepaard. Wel hebben de banken gepoogd, zich aan de nieuwe economische verhoudingen op iedere wijze aan te passen, zooveel mogelijk zaken tot zich te trekken en zoo diep mogelijk in het economische leven door te dringen. Indien Roemenië een kapitaalrijk land geweest was, zou dit proces wellicht zonder bezwaren verlopen zijn. Het is echter een bekend feit, dat Roemenië reeds vóór den oorlog Duitsch en Oostenrijksch kapitaal in grooten omvang heeft aangebroken. Zoo is o.a. de Banca Generala in 1897 door de Discontogesellschaft en de firma Bleichröder opgericht. Dit instituut heeft vóór en gedurende den oorlog een invloed van betekenis uitgeoefend. De Banque de Crédit Roumain is een creatie van de Oesterreichische Länderbank en van de Nieder-Oesterreichische Escomptogesellschaft. De Banca Commerciala Roumana werd opgericht door de Anglo-Oesterreichische Bank en de Wiener Bankverein. Aan de oprichting van Marmarosch Blank en Co's Bank, ongetwijfeld thans de leidende bank in Roemenië, heb-

ben naast de Pester Commercial-Bank, de Darmstädter Bank en de Berliner Handelsgesellschaft meege- werkt. Behalve met het oprichten van nieuwe onder- nomingen hielden Duitschland en Oostenrijk zich echter ook met het financieren bezig. Na afloop van den oorlog werden echter de Duitse en Oostenrijksche tegoeden gesequestreerd, en men trachtte in Boekarest Engelsch en Fransch kapitaal aan te trek- ken. Deze verwachting is echter niet vervuld. Het Engelsche en Fransche kapitaal interesseerde zich bijna uitsluitend bij de petroleumindustrie en het Italiaansche bij de houtindustrie. Tot een meer uit- gebreide deelneming in het bankkapitaal kwam het echter van den kant van Engeland en Frankrijk niet. Vermeldenswaard zou hoogstens zijn een deelneming door de Banque de Paris et des Pays-Bas en van het Crédit Lyonnais. Daar op deze wijze de Boekarester banken niet de zoozeer gewenschte hulp verkregen, verhoogden zij dus zelf hun kapitaal en dat wel zeer snel. Buiten beschouwing kan niet worden gelaten, dat de kapitaalsverhoogingen ook daarom noodzake- lijk waren, omdat de deposito's bij de diverse indus- triebanken niet al te hoog waren.

Een overzicht der kapitaalsverhoogingen in de laatste 4 jaren geeft het volgende staattie:

	Aandeelenkapitaal (in miljoenen lei)	
	1916	1920
Banque Marmarosch Blank & Co.	van 20	op 125
Banca Romanesca	„ 26	„ 100
Banque Agricola	„ 18,5	„ 90
Banque d'Escompte de Roumanie	„ 10	„ 80
Banque de Crédit Roumanie ..	„ 20	„ 70
Banca Natiunei	„ 5	„ 50
Banque Commerciale Roumain	„ 12	„ 50
Banque Franco Roumaine	„ 4	„ 25
Banque du Syndic. Agr. Jalomitzu	„ 2	„ 25

Een voor de ontwikkeling van de Roemeensche ban- ken karakteristiek verloop vertoonde de Banca Na- tiunei. Deze werd in 1912 door den leider van de conservatieve partij, Margihiloman, opgericht. Tot directeur werd een conservatieve afgevaardigde be- noemd. Voor den oorlog heeft zij, overeenkomstig de politiek van haar oprichters, die Duitschgezind was, met de Banca Generala samengewerkt. Zij werd met een aandeelenkapitaal van 5.000.000 lei opgericht, dat in 1920 tot 50.000.000 verhoogd werd, terwijl nog tot een verhooging tot 100.000.000 besloten werd. Dit was noodzakelijk, aangezien het aantal door haar opgerichte zaken zich zeer snel had uitgebreid. Met 139.000.000 lei nam zij hieraan deel. Deze maat- schappijen hadden bovendien nog groote bedrijfska- pitalen noodig. Daarenboven nam de bank nog voor een bedrag van 61.000.000 lei deel in andere con- sortia. Bij een eigen kapitaal van 100.000.000 en uiterst geringe deposito's is het duidelijk, dat de toe- stand van deze bank veel te gespannen was om aan de aan haar gestelde eischen te voldoen, laat staan, dat zij in een crisis als thans in Roemenië is uitge- broken, stand zou kunnen houden.

Daar de algemeene opinie dezen zomer was, dat de koers van de lei zou stijgen, verkocht ook de Banca Natiunei groote bedragen francs. Op deze wijze ver- schafte zij zich bovendien middelen om half liquide te blijven door haar verplichtingen van maand tot maand te prolongeeren. Einde October kwam het tot een krach, toen het Parijsche bankhuis Le Roy du Prai, de Parijsche correspondent, een debetsaldo van 60.000.000 francs vaststelde, dat de Banca Natiunei onmogelijk kon dekken.

De crisis dezer bank is symptomatisch. Een aantal minder groote banken maakt dezelfde moeilijkheden door, zonder dat het tot een openlijke crisis gekomen is. Er zij aan herinnerd, dat reeds in den zomer in Weener bankkringen een schrijven circuleerde, waar- in niet honoreeren van de chèques van eenige Boeka- rester banken werd aanbevolen. Toentertijd moest echter de Wiener Bankverein, die het schrijven had

uitgezonden, dit terugtrekken, omdat ten aanzien van een serieuze groote bank de onhoudbaarheid der be- schuldiging bleek.

In hoeverre de andere banken door het faillisse- ment schade hebben geleden, laat zich voorloopig nog niet vaststellen. Waar de daling van de lei echter een koersstijging zou hebben moeten meebrengen, is de scherpe, uit onderstaand staattie blijkende, daling in bankaandeelen van de laatste weken echter een bewijs van sterk geschokt vertrouwen in deze in- stellingen.

Nominale waarde der aand. in lei	Laatste dividend in lei	Bank.	Koers op		Ver- schil.
			19 Oct.	18 Nov.	
500	300	Nationala	8600-8700	8600-8700	
500	100	Marmar. Blank & Co.	1180-1190	900- 910	- 280
325	50	Agricola	360- 370	330- 340	- 30
500	70	Romaneasca	930- 935	910- 920	- 20
500	75	de Scont	480- 490	450- 460	- 30
500	80	Generala	630- 640	520- 540	- 110
500	80	Natiunei	405- 415	105- 115	- 400
500	70	Commerz Cratova..	740- 750	700- 710	- 40
500	65	Taraneaska.. . . .	420- 430	360- 380	- 60
6 £	8 sh	of Roumain	1700-1800	2300-2400	+ 600
500	60	de Credit Roman ..	760- 770	770- 780	+ 10
500	50	Franko Romana ..	450- 480	460- 470	+ 10
500	90	Viticola	470- 480	490- 500	+ 20

Vermelding verdient nog de omstandigheid, dat bij de reorganisatie van de Banca Natiunei, waartoe de regering ernstige pogingen aanwendde, de politieke richting van de bank een rol speelt. In de eerste plaats zou het op den weg liggen van de centrale bank, de zwakke zuster te steunen. Echter moet niet vergeten worden, dat de Banca Nationala nauwe betrekkingen onderhoudt met de liberale partij en de Banca Natiunei door conservatieven is opgericht, de grootste politieke tegenstanders der liberalen. Dus maakt de Banca Nationala bezwaar. In het algemeen onderhoudt een groot deel van de Roemeensche ban- ken van beteekenis nauwe betrekkingen met een po- litieke partij. Zoo beheerschen de liberalen de Banca Romaneasca, de Banca Commerciala, de Banque d'Es- compte en gelijk reeds vermeld, de Centrale Bank. De beheersching hiervan door de liberale partij is zoo groot, dat bij de huidige politieke onderhandelingen tusschen regering en liberalen, de laatsten de be- noeming van een partijgenoot als opvolger van den huidige gouverneur als voorwaarde vooropstellen. Ook de Banca Generala onderhoudt thans betrekkin- gen met de liberale partij. De conservatieven beschik- ken naast de Banca Natiunei over de Banca Agricola. De Tsaranisten, d.w.z. de boerenpartij, beheerschen voorloopig 8 provinciale banken en de landelijke cre- dietverenigingen. Terecht merkt de schrijver in de Frkf. Ztg. op, dat het allerminst een voordeel is voor het economische leven, wanneer de belangrijkste banken, in plaats van uitsluitend algemeen economi- sche gezichtspunten, overwegingen van eenzijdige partijpolitiek bij hun gestie als richtsnoer aannemen. Vóór den oorlog, toen Roemenië over een betrekke- lijk klein economisch gebied beschikte, was deze toe- stand mogelijk, thans echter bemoeijkt hij slechts het weer gezond worden van den economischen toe- stand.

INGEZONDEN STUKKEN.

EEN PAAR VRAGEN AAN
PROF. MR. A. VAN GIJN.

Geachte Professor,

Sta mij toe, dat ik U eenige vragen stel, in verband met uw artikel in het No. van 14 Dec. j.l.

I. Op bladz. 1079, 1e kolom bovenaan lees ik:

„Geen kunstmatige opvoering van de inkomsten „van bepaalde groepen, welke immers slechts tijde- „lijk mogelijk is en op kosten van anderen.

„En hiervan is het logisch gevolg, dat de gemeen-

„schap, dat wat zij behoeft, om *collectieve behoeften van de bevolking te bevredigen* (cursiveering van mij) moet aanschaffen, daar waar het het „goedkoopste is.”

In zeer nauw verband hiermede brengt U de kwestie van het door den Staat in het buitenland bestelde drukwerk (van den Oetooiraad) want onmiddellijk daarop laat U volgen: „Wanneer de Staat drukwerk in het buitenland kan krijgen voor f 30.000 enz.” (in het kort gezegd: dan is dit plicht, het dáár te bestellen).

Is het drukwerk, waarom het *hier* gaat, een *collectieve behoefte van de bevolking*? of is het niet een behoefte van een zéér klein deel der bevolking, van een zeer klein *groepje* zelfs?

Wordt door die bestelling, tegen lagere noteering, werkelijk een *collectieve behoefte van de bevolking* bevredigd?

Ik meen van niet. En toch moet het zoo zijn, want anders zou er, volgens U, geen aanleiding zijn om van elders te betrekken. Dit ligt toch in uwe uiteenzetting opgesloten.

II. Verder lees ik de volgende zinsnede:

„Als de Staat een bedrag van f 50.000 (voor drukwerk) kan besteden (en in het buitenland slechts f 30.000 te betalen heeft) *dan zullen al dadelijk de bespaarde f 20.000, tot bevrediging van andere behoeften kunnen dienen* (cursiveering van mij), „welke in laatste instantie slechts door arbeid kan geschieden.

Wellicht weet U, dat door die bestelling in het buitenland 20-tal typografen werkloos wordt en dat Z.Exc. de Minister daarmede in kennis is gesteld.

En hoe luidde het rekensommetje van Zijne Exc.?

„Wanneer aan die 20 werkloozen iedere week f 15,— per man aan steun moet worden uitgekeerd, is dit per jaar f 15.000. Ik bezuinig dus „nog..... f 5000,—!!!!!!

Waar blijft, in verband met dit antwoord, de logica uwer bewering, dat de f 20.000, *die al dadelijk bespaard (?)* blijven, zullen kunnen dienen tot bevrediging van andere behoeften. Ik kan die logica niet vinden.

III. Ik zou hieraan een andere beschouwing willen vastknoopen en wel deze: Hoeveel belastingplichtigen zouden er onder die groep werkloozen zijn? Hoeveel minder belastbaar inkomen heeft de drukkerij waar dit werk is weggenomen?

Vaststaat dat, waar de patroon, ten gevolge van het wegnemen van het werk aan zijne gezellen niet meer kan uitkeeren hun weekloon, dit voor een gedeelte moet worden gedaan door den Staat in den vorm van ondersteuning. En die steun moet toch ook weder op de *bevolking* worden verhaald in den vorm van belasting.

De mindere opbrengst door deze belastingplichtigen moet toch ook worden aangezuiverd en door wien anders dan door de *bevolking*. Ware het, dat de z.g. bespaarde f 20.000 inderdaad in de Staatskas konden blijven, ja dan zou men kunnen spreken van „bezuiniging” en „besparing”, doch waar dit *niet* het geval is, waar het grootste gedeelte van die f 20.000,— al dadelijk moet worden besteed aan ondersteuning der werkloozen en anderdeels een achterstand ontstaat in de belastingen, kan onmogelijk sprake zijn van „besparing” of „bezuiniging”.

Voor de *bevolking* blijft het volkomen hetzelfde op welke wijze die f 20.000,— uit de Staatskas gaan. Of die eruit gaan voor drukwerk of wel in den vorm van werkloozensteun, terugkomen in de Staatskas moeten ze toch. Niemand zal die uit zijn privékas bijpassen.

IV. Is de volgende conclusie, die ik uit uw artikel trek, juist?

Volgens uwe bewering komen die f 50.000,— altijd tot hun recht, in dien zin, dat er in het *binnenland* voor gewerkt wordt.

Ik meen hieruit te mogen concluderen, dat *ieder*

bedrag besteed in het *buitenland*, weer terugkomt in het binnenland, al is het dan ook in een anderen vorm dan in contanten.

Dit zal toch wel niet alleen het geval zijn met die f 30.000,— aan drukwerk. (Waar het grootste gedeelte van de bespaarde f 20.000,— blijft, hebben wij gezien uit het antwoord van den Minister), doch dan moeten toch ook de enorme bedragen, voor bestellingen in het buitenland, op het gebied van schoenen, kleederen, ijzer- en metaalwaren, meubelen, en tal van andere artikelen op ander gebied terugkomen.

U schrijft immers: „dat de Nederlander, die in „Duitschland koopt, de teruggekregen gelden besteedt, „om zich hier goederen aan te schaffen, die hier ge„produceerd worden en langs dien weg zal er weder „voor *gelijk bedrag* meer aan werk komen.”

Ik zou zoo zeggen, Professor, dan zou toch iemand van dat méér werk profiteeren moeten. En waaraan is het dan toe te schrijven, dat in iedere tak van handel en industrie zoo'n diep treurige werkloosheid heerscht.

U meent, dat van die teruggekregen gelden — dus door het ontstaan van méér werk tengevolge van dat terugkrijgen — de drukkerijen misschien niet zullen profiteeren, (waarom juist de drukkerijen niet?), doch ik veroorloof mij de opmerking, dat U zich dan deerlijk vergist.

Drukkerijen zijn niet afhankelijk van het prospereeren van een bepaalde industrie, doch wel van het welzijn van handel en industrie in het algemeen. Is dáár meer werk, dan is het logisch gevolg, dat de drukkerijen ook meer werk krijgen.

U dankend Mijnheer de Redacteur,

Hoogachtend,

A. VAN LIESHOUT,

Dir. Drukkerij Berger.

den Bosch, 16 Dec. '21..

Wij hebben het bovenstaande geplaatst, niet omdat de opmerkingen ons bijzonder belangrijk voorkomen, doch omdat het opmerkingen zijn, die men zoo vaak in de kringen van den Schr. hoort en omdat Mr. van Gijn bereid was op de gestelde vragen antwoorden te geven, die tot ruimer inzicht in deze thans allen interesseerende aangelegenheid kunnen voeren. — Red.

BESTELLINGEN VAN DEN STAAT IN HET BUITENLAND.

In uw nummer van 14 December tracht Prof. van Gijn aan te toonen, dat de Staat beter doet voor f 30.000,— drukwerk buitenslands te koopen dan het voor f 50.000,— binnenslands te bestellen.

Dit is zonder twijfel thans een uiterst moeilijk vraagstuk en ik ben het geheel met den schrijver eens, dat het hier een zeer groot verschil geldt en dat naast financieele ook andere oeconomische overwegingen gewicht in de schaal leggen; mijns inziens o.a. deze vraag: of de prijs van f 50.000,— onder gewone omstandigheden in de vrije mededinging „concurrentzfähig” zou zijn.

Ten sterkste moet ik echter als voorzitter van de vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat”, een vereeniging, die zich ten doel stelt bij gelijkstaande prijzen aan het Nederlandsche product de voorkeur te doen geven, opkomen tegen de verdere beschouwingen van den geachten schrijver, waar hij het onverschillig voor de welvaart van Nederland acht of de f 30.000,— al of niet „naar het buitenland gaan”.

De beschouwingen omtrent Duitsch betaalmiddel, markenvorderingen, opzegging van crediet en dergelijke, die voor die meening worden aangevoerd, behoeven niet ter zake dienende te zijn en zijn daarom m.i. van niet veel waarde.

Laat ons dit belangrijke theoretische vraagstuk in een voorbeeld op het eenvoudigst stellen door aan te nemen, dat in Nederland zes miljoen schoenen dragende personen jaarlijks gemiddeld twee paar schoenen

verbruiken, die gemiddeld f 10,— kosten, welke f 10,— bestaan uit f 5,— aan leer en andere grondstoffen en kosten, die aan het buitenland moeten worden betaald, en uit f 5,— aan verdienste. „Nederlandsch Fabrikaat” zou dan gaarne willen, dat bij gelijkstaanden prijs de zes millioen Nederlanders deze schoenen lieten maken in Nederland, in welk geval zij f 120 millioen betalen aan de schoenmakers, die er f 60 millioen aan verdienen en de overige f 60 millioen betalen aan het buitenland voor het leer, enz. Een Nederlander heeft dan gemiddeld twee paar schoenen, en de schoenmakers hebben loonend werk. Stel nu verder, dat Nederland zestig millioen pond boter tegen f 1,— per pond naar het buitenland zond, dan kan men beschouwen, dat het leer met de boter betaald is.

Volgens Prof. van Gijn komt het op hetzelfde neer of de Nederlanders schoenen in het buitenland koopen of in Nederland.

Niets is echter minder juist.

Indien zij de f 60 millioen (de opbrengst van de boter) gebruiken — niet om leer te koopen, maar om schoenen te koopen — dan ontvangen zij daarvoor . . . zes millioen paar schoenen. Niet alleen dat elke Nederlander dan één paar schoenen krijgt in plaats van twee, doch bovendien zijn alle schoenmakers werkloos. En aangezien de vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat” meent, dat het voor de Nederlanders voordeliger is voor eenzelfde praestatie te hebben twee paar schoenen in plaats van één, en dat het bovendien zeer verkeerd uit een moreel en zeer schadelijk uit een oeconomisch oogpunt is, dat de schoenmakers werkloos zouden zijn, beveelt zij het gebruik van Nederlandsch fabrikaat aan. Volgens haar gevoelen bestaat er geen grond voor de meening van Prof. van Gijn, dat door het werk, dat den schoenmakers wordt gegeven, andere Nederlandsche productie wordt stilgezet.

Men onderzoekt thans of de Staat verder moet gaan dan de vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat” beoogde, door bij middel van voorschriften en wettelijke maatregelen de voorkeur aan Nederlandsch fabrikaat te geven, ook als het duurder is.

Ter beoordeeling of en hoever men in die richting moet gaan, is het van waarde vast te stellen, welke, uit een oogpunt van rationale voortbrenging en werkloosheidsvermindering, de voordeelen zijn bij gelijkstaande prijzen.

Die voordeelen kunnen, zooals uit ons voorbeeld bleek, belangrijk zijn.

Dat zij voorbestemd moeten zijn ten slotte tot nihil te worden teruggebracht, berust op een dwaling.

J. VAN DUSSELDORP.

's Gravenhage, 19/12 '21.

REGEERINGSSTEUN AAN DE INDUSTRIE.

Met belangstelling las ik het betoog van Prof. v. Gijn in het voorlaatste nummer. Tevens grootendeels met instemming, daar ik in principe vrijhandelsgezind ben, niets voel voor Staatsuitgaven, die niet sterk gerechtvaardigd zijn en de vrees deel, dat de reële loonen in veel bedrijven ten onzent niet houdbaar zullen zijn. Toch blijven er voor mij vraagpunten over. Door te trachten deze uiteen te zetten, hoop ik te bevorderen, dat de H. G. schrijver nog in eenige verdere bespreking daarvan zal willen treden.

Aan het slot betoogt schrijver: „Laat men de zaak haar gewonen gang gaan, dan komt ze het eerste weer in het rechte spoor.” Echter waardoor, wanneer en hoe? Twee invloeden zullen werken:

1. Duitschland's vraagprijzen zullen naar boven gaan en ook in andere opzichten zal het aanlokkelijke van zijn levering verminderen.
2. Tegenover dezen buitenlandschen staat een binnenlandsche invloed. Arbeid en vastgelegd kapitaal zullen met lagere reële belooning genoegen moeten gaan nemen.

Echter hoelang zal het duren eer de buitenlandsche invloed voldoende werkt? Indien dit niet spoedig en vrij sterk het geval is, vrees ik, dat zonder een bijzondere regeeringspolitiek het werken van den tweeden, den binnenlandschen invloed geen voldoende redding zal geven.

Geschieden zal dan wat Prof. v. G. aanduidt (in 2e kolom bl. 1079): producenten (zoo wel loonarbeiders, administratieve krachten, als ondernemers) zullen genoopt zijn „tot aanpassingen (door het zoeken van andere bezigheid) welke altijd verlies medebrengen en die bij eventueelen terugkeer van een stabielen toestand, elders weer onnoodig zouden blijken”.

Arbeid en kapitaal zullen worden omgezet om in een anderen tak van productie te worden aangewend. Door de nieuwe concurrentie, met goedkoop verkregen arbeid en kapitaal, wordt ook in die takken wellicht eenige verstoring gebracht. Wordt later de factor „goedkope aanbiedingen uit D.” inderdaad sterk verminderd, dan is er op het eerst sterk ingekrompen productieterrrein een te klein aanbod. Prijzen zullen stijgen ten laste der consumenten tot de eerst uitgestooten arbeid en kapitalen weer zijn aangetrokken, hetgeen dus weer nieuwe evenwichtsverstoring beteekent.

Al die tijdelijke schommelingen zullen over het algemeen misère brengen aan producenten in den ruimsten zin, de bij het kapitaal geïnteresseerden, en ook aan consumenten.

Kan nu die schommeling vermeden en dat tijdvak van heden tot het tijdstip waarop de buitenlandsche invloed voldoende sterk werkt overbrugd worden en wel zonder meer door de binnenlandsche invloeden? Dus door verlaging van loonen e. d., zonder steun van invoerrechten, bevoordeeling van inheemsche industrie bij regeeringsaankopen e. d.?

Het zijn enkele mededeelingen in Prof. v. G.'s artikel zelve, die niet hoopgevend zijn. Immers, zoo zet schrijver uiteen, het gaat om groote verschillen en de factor arbeid is vaak slechts betrekkelijk klein. Tot zekere hoogte en voor sommige bedrijfstakken staat dit feit in tegenstelling met schrijver's algemeene uitspraak „de concurrentie, welke in den volksmond door de lage valuta moeilijk is, is zulks in werkelijkheid door de ongelijkheid der reële loonen in andere landen (met name in Duitschland) en hier”. Het eerste feit (dat arbeid vaak slechts een betrekkelijk kleine factor is) verzwakt nu m. i. het motief van de uitspraak „laat men de zaak haar gewonen gang gaan, dan komt ze het eerste weer in het rechte spoor”.

Voor zoover mijn inzicht reikt, is dit slechts mogelijk, in twee der drie volgende gevallen, n. l. die, welke hieronder met 1 en 3 zijn aangeduid:

1. Als men vertrouwt dat de van Duitschland uitgaande invloeden *zêér* spoedig voldoende zullen werken. Het slot van Prof. v. G.'s artikel geeft me den indruk dat Z.H.G. op spoedige werking indendaad vertrouwt, doch sterk brengt schrijver dit *niet* naar voren, terwijl m. i. in geval 2: als men met een wat langeren termijn rekent, te vreezen is, dat de vergaande „aanpassing” met haar kwade gevolgen dreigt.

In dat geval ware dan voor regeeringssteun *in principe* wel iets aan te voeren, altijd m. i. *onder voorwaarde*, dat gezorgd wordt, dat de binnenlandsche invloeden *tevens* aan het werk worden gezet! (Verlaging van Hollandsche vraagprijzen).

Geval 3 is, dat men vertrouwt, dat Duitschland, zij het tegen wat hogere prijzen dan thans, nog gedurende een lange reeks van jaren sterk „in de markt blijft.”

In dat geval moet de „aanpassing” zoo spoedig mogelijk geschieden en dan niet slechts in den zin van verlaging van loonen, doch doordat de producenten met hoogsten kostprijs het productiegebied verlaten en andere bezigheid zoeken en dus het productenaanbod wordt ingekrompen tot de gunstiger gesitueerden. Heeft men het vertrouwen onder 3 genoemd dan heeft regeeringssteun waarschijnlijk slechts het groo-

tendeels nadeel brengende gevolg, dat ze verlenging van het dan onvermijdelijke aanpassingsproces op staatskosten in de hand werkt. Die staatskosten waren in dat geval nuttiger op andere wijze te besteden door die aanpassing juist te bevorderen en de sociale pijn die zeebrengt te verzachten.

Het schijnt me nu toe, dat ten aanzien der kwestie in het algemeen, dus zonder een bepaalde industrie op het oog te hebben en zonder deze aan een speciaal onderzoek te hebben onderworpen, het kiezen van een der drie standpunten en het aanbevelen van een *algemeene* gedragslijn, niet wel mogelijk is. Al zou dan b.v. een onderzoek t.a.v. het drukkersbedrijf tot het oordeel leiden, dat hierop het onder 1 of onder 3 aangevoerde betrekking heeft, dan nog zou dit oordeel niets behoeven in te sluiten ten aanzien van andere industrie-takken.

J. PAARDEKOOPER.

R'dam, 18 December 1921.

* * *

Gaarne maak ik gebruik van de gelegenheid mij door de redactie geboden eenige aantekeningen bij de bovenstaande stukken te stellen. Ik begin daarbij met de vragen door den heer *Van Lieshout* gesteld (die ik zoo vrij ben geweest te nummeren) omdat men dergelijke opmerkingen zoo veelvuldig hoort en ze begrijpelijk zijn.

Ad. I. Met „collectieve behoeften” zijn door mij bedoeld, die welke bevrediging een zaak van algemeen belang wordt geacht. Wij moeten aannemen, dat het bedoeld drukwerk besteld is in het publiek belang; 's Rijksgeld zoude er anders *in het geheel niet* voor gebruikt mogen worden.

Ad. vraag II. „Wellicht weet U enz.” Ik „weet” allerminst, dat door de *bestelling in het buitenland van den Minister* 20 typografen werkloos zijn geworden; ik spreek het zelfs tegen; indien de Minister dat inderdaad geloofd heeft dan is hem m.i. de eigenlijke oorzaak ontgaan. Als er typografen werkloos worden, dan is dat in hoofdzaak, omdat zij meer loon vragen (verplicht zijn te vragen) en het kapitaal en de ondernemers in het bedrijf mede meer voor hun diensten vragen dan deze aan hun medemenschen waard zijn. Het zou een rare wereld worden, als iedereen maar zijn eischen naar omstandigheden hoog kon opdrijven en dan, wanneer anderen die eischen niet konden en wilden inwilligen, omdat zij daartoe de middelen missen of wel zij hun behoefte goedkoop op andere wijze bevredigd kunnen krijgen, zoude mogen uitroepen: „nu maakt gij mij werkloos door uw weigering om mijn eischen in te willigen”. „Nee”, zoude het antwoord moeten luiden, „gij maakt uzelf door uw hoge eischen werkloos”.

De typografische vakken hebben op de oude vraag, of de hoogte van arbeidsloon (doch ook van ondernemersloon en beloning van kapitaaldienst) afhankelijk van de economische omstandigheden dan wel een machtsvraag is, geantwoord: „het is een machtsvraag, wij zullen de verbruikers wel dwingen veel te betalen door ons flink aaneen te sluiten”. Dat is schijnbaar goed gegaan in de tijden, toen de waarde van het geld daalde en stijging van prijzen grootendeels maar een aanpassing aan de nieuwe geldwaarde was; men heeft zich toen in het hoofd gezet, dat men altijd maar te verhoogen had om ook meer te krijgen. Nu dat echter spaak is gaan loopen en eigenlijk blijkt dat het antwoord „macht” onjuist was, nu zoude men willen dat Vadertje-Staat uit ons aller zak aan de typografen bleef betalen, wat zeer velen voor hun eigen drukwerkbehoefte niet meer betalen kunnen en willen. Ondergeteekende, die niet zonder invloed is in een drukkerij; die in hoofdzaak van en voor den werkman is, heeft steeds gewaarschuwd, dat de bedrijfs-associatie vast moest loopen en tot groote werkloosheid zoude leiden en heeft daarom tot een zeer conservatieve politiek geadviseerd in zake uitkeering van winst en aanstelling van vaste werkkrachten. M.i.

zijn zij, die van den goeden tijd in het drukkersbedrijf geprofitteerd hebben, thans verplicht om tot het uiterste het vaste personeel in dienst te houden, zij het dan tegen wat lager loon en nadat het voorze Veraart-gebouw zal zijn afgebroken.

Wat overigens de — aan den Minister toegeschreven — becijfering van den heer v. L. betreft, lijkt het mij een fout, om de werkloosheidsuitkeering gedurende een jaar van 20 menschen in rekening te brengen; zóó lang zoude de leverantie toch zeker niet aan 20 menschen werk verschaft hebben. Intusschen zijn zulke becijferingen op zich zelf onjuist, want door het besteden van de f 20.000 voor iets anders, drukwerk of andere zaken, zullen allicht in een ander bedrijf lieden langer werk behouden, die anders ten laste van de staatsuitkeeringen zouden komen.

Ad. III. De redeneering over de belasting, welke de benadeelde drukkerij in het laadje zoude brengen als zij de bestelling had gekregen is ook al een oude bekende van protectionistischen huize. Vooreerst wordt er aan de staatsuitgave van f 50.000 nu toch óók hier te lande verdiend: over de f 30.000, wegens de zaken, die Duitschland in ruil krijgt, over de f 20.000 wegens hetgeen daarvoor door den Staat nu wordt gekocht. Ging intusschen de leer op, dat de Staat flink moest laten verdienen om veel belasting te kunnen heffen, dan moest het ook een reden zijn om den ambtenaren hooger tractement te geven. En het fraaiste is, dat dan wegens de progressie de Staat vooral zijn goede gaven zou moeten uitspreiden over de rijksten. Stel de Staat had de bestelling van f 50.000, waar .bv. f 10.000 winst op zat, aan een particuliere drukkerij met rijke firmanten gegeven, die al f 50.000 inkomen hadden, dan was er van die f 10.000 veel meer in de schatkist in belastingvorm teruggekomen, dan wanneer de levering was gegund aan een armen drukker of een vennootschap, die zijn aandeelhouders onder eenvoudige menschen heeft.

Wat nu vraag IV betreft, ja inderdaad, wijl het buitenland niets voor niets geeft, zal het wederom met goederen door ons betaald moeten worden. Maar, hoe kan er dan werkloosheid zijn in andere bedrijven, vraagt de heer v. L. Het antwoord is alweer: wij velen ten onzent, die werken willen, meenen zulks alleen te moeten doen tegen een hogere beloning, dan hun achteruitgegangene medemenschen voor hun werk kunnen geven. De behoeften zijn niet weg, doch de mogelijkheid, om die te bevredigen, als er voor de daartoe strekkende diensten te veel wordt gevraagd, is verdwenen. Ware Nederland een geheel afgesloten Staat, die niets invoerde of uitvoerde, dan zou er ook reusachtige werkloosheid zijn onder al degenen, die niet vroegen: „voor hoeveel kan ik mijn arbeid kwijt, wat is zij anderen waard?”, maar eenvoudig decreteerden: „zooveel wil ik hebben per week en anders werk ik niet en trek ik, zoolang het gaat, de werkloosheidsuitkeering, al is die veel minder dan ik zou kunnen verdienen”; en die daarbij niet bedachten, dat de werkloosheidsuitkeeringen wederom de koopkracht van de belastingschuldigen verminderen en aldus weer oorzaak zijn, dat binnenkort voor hun arbeid nóg minder zal kunnen worden betaald.

Ten slotte dit: kon de werkloosheid verminderd worden doordat de Staat de inlandsche industrie beschermt door invoerrechten of opdragen van te dure leverantiën, dan moest de werkloosheid belangrijk minder zijn in de landen met goede valuta, waar zulks geschiedt. Blijkens de belangrijke cijfers door Minister Aalberse, in ander verband geleverd, is echter de werkloosheid hier verreweg 't geringst, en zulks terwijl de loonen b.v. in Engeland reeds sterk naar beneden gaan (van 1 Januari—begin November voor 6.800.000 loontrekkenden met 50 miljoen gulden per week) en daarvan hier te lande buiten de bouwvakken nog weinig te zien is. Geen wonder, want de grotere productiviteit van elks arbeid door consequente verdeling van den arbeid, óók over de grenzen des lands,

bevorderd, maakt nog de meeste werkgelegenheid bij de hoogste uurloonen mogelijk.

De heer van Dusseldorp argumenteert met een voorbeeld dat mij wel wat simpel voorkomt. Het komt hierop neer: Als Nederland van zijn inkomen — bestaande in den arbeid van zijn bewoners en de verdiensten van zijn kapitaalgoederen — voor *f* 120 miljoen besteedt aan schoenen, en elk paar schoenen voor *f* 10 aan arbeid en kapitaaldienst vertegenwoordigt, dan kan van zes miljoen schoenen dragers elk twee paar krijgen en . . . als het getal *f* 120 miljoen tot *f* 60 miljoen gehalveerd wordt, elk maar één paar schoenen. Wat wel niemand zal tegen spreken!

De heer v. D. neemt eerst aan, dat er van den arbeid en den kapitaaldienst, waaruit het Nederl. inkomen bestaat, voor een waarde van *f* 60 miljoen op het maken van schoenen wordt gericht en voor *f* 60 miljoen op het produceeren van boter, welke gebruikt wordt om er in het buitenland leer voor te krijgen. Hij neemt vervolgens aan, dat er alleen voor *f* 60 miljoen op het produceeren van boter wordt gericht en dat die in het buitenland tegen schoenen wordt ingevruild. Hij meent in dit laatste geval tevens aan, dat de menschen en het kapitaal, die in het eerste geval zich met schoenmaken bezig houden, *niets doen*, zoodat het nationaal inkomen *f* 60 miljoen kleiner is dan in het eerste geval en dan het behoeft te zijn. Maar, als wij nu eens voor *f* 60 miljoen *méer* aan boter maakten en daarvoor dan *f* 120 miljoen aan schoenen in ruil kregen? Dan was toch de zaak weer in het even! „Dat kan niet”, hoor ik den heer v. D. zeggen, „schoenmakers kunnen geen boter maken”. Accoord, althans kan de productie maar niet zoo ineens omgezet worden. Maar evenmin zal ook, de invoer, die tegenover *f* 60 miljoen aan boter stond, ineens van *f* 60 miljoen aan leer in *f* 60 miljoen aan schoenen worden omgezet. De schoenen dragers zullen, als de schoenen goedkoper worden en dat moet het gevolg zijn van het betrekken daarvan uit het buitenland, niet met minder schoenen tevreden zijn, eerder het tegendeel. Ze wilden of meer binnenlandsche schoenen of meer buitenlandsche, die betaald worden met boter of een ander product. De minst productieve schoenmakers zullen waarschijnlijk met minder belooning genoegen moeten nemen of iets anders gaan maken, dat in de plaats van de meerdere boter als ruilobject zal kunnen dienen, als het buitenland op den duur schoenen relatief met minder kosten kan maken dan andere zaken als boter enz.

Men kan deze ingewikkelde materie zoo maar niet beslissen door een willekeurig rekensommetje, dat practisch niet denkbaar is, omtrent een paar uiterst heterogene producten. Overigens zij de heer v. D. verwezen naar het slot van het antwoord van den heer v. Liesveld. Het „Nederlandsche fabrikaat” lijkt blijkbaar nog het minste onder de werkloosheid, die er in de heele wereld is, omdat aanpassen van de toestanden van een hoogst irrationeelen „boom” aan de nuchtere, zij het tevens nare, werkelijkheid van een maatschappij na een ongeëvenaarde kapitaalvernietigenden oorlog (en gevolgen), nu eenmaal een moeilijk proces is.

Ten slotte de opmerkingen van den heer Paardekooper, die m.i. van veel inzicht in de zaak blijken geeft. Zijn twijfelingen hebben goeden grond. Keynes wees ook reeds in zijn artikelen in de Sunday Times van Aug. en Sept. j.l. op het bezwaar, dat de weeten van de verschuivingen, welke Duitschlands sterk geprikkelde export van sommige artikelen (waarvan het den export het gemakkelijkst uitbreiden kan) veroorzaakt, wellicht voor niets geleiden zullen worden, n.l. als Duitschland zulké groote uitvoeren zonder equivalent, als de betaling der schadeloosstelling vordert, niet kan volhouden zonder te weinig voor eigen noodzakelijk levensonderhoud over te houden. Ook afgezien van de schadeloosstellingskwestie, is het, gelijk de heer P. terecht opmerkt, zeer wel mogelijk dat de goedkope concu-

rentie van Duitschland niet lang duurt. Er zijn zeer veel onzekere elementen in de zaak van de Deutsche zijde.

Wij kunnen inmiddels niet beter doen dan het abnormale aan onze zijde, dat mede de groote prijzenkloof bij veel artikelen veroorzaakt, ten spoedigste in normale banen te brengen. Door de hooge productiekosten ten onzent in bescherming te nemen, zoude de Staat deze Sanierung sterk belemmeren en terugkeer van een gezonde stabiliteit in de productie ad calendarum graecae verschuiven. Als de productiekosten hier verminderen geloof ik, dat de nog te overbruggen verschillen sterk zullen medevallen. Men bedenke dat Duitschland met zijn sterk verminderde productie en zijn lang niet zoo sterk afgenomen eigen behoefte aan het meest noodige, niet maar geheel de wereld door zijn arbeid kan voorzien. En wie maar aan een deel van de vraag kan voldoen, moge een oogenblik allen anderen aanbieders den schrik op het lijf jagen door heel lage prijzen, hij kan toch niet geruimen tijd het geheele prijsniveau beheerschen. Thans beproeft ieder hier en in Engeland, enz. goedkoop zaken uit Duitschland te krijgen. De concurrentie van de buitenlanders onderling, zal echter de Deutsche prijzen spoedig sterk doen stijgen en menigeen zal bemerken — bemerkt reeds — dat wel zijn buurman een koopje deed en ook geleverd kreeg, maar dat hijzelf wel een goedkoope bestelling kan doen, maar eindeloos op de leverantie moet wachten, zoodat hij maar beter tot de binnenlandsche industrie terugkeert, vooral als die harerzijds ook wat tegemoetkomend is.

Overigens zullen de verschuivingen — die, zooals de heer P. zegt, later wellicht onnoodig zullen blijken — ook vanzelf reeds niet zoo spoedig plaats hebben. Men stelt een operatie gaarne uit als de noodzakelijkheid nog twijfelachtig is en dieet en rust de kwaal nog ten goede kunnen wenden.

Men moet naar mijne meening de Hollandsche industrie waarschuwen voor een paniekstemming. Naar aanleiding van mijn artikel in dit blad van 14 December kreeg ik van verschillende zijden mededeelingen, dat het hier en daar al bleek mede te vallen en dat Hollandsche leverantiën, mits tegen den uitersten prijs berekend, alweer den voorkeur kregen boven de Deutsche onzekere toezeggingen.

Wil een belangrijk deel van de Hollandsche producenten per se niet medewerken om de moeilijkheden te boven te komen, dan zullen pijnlijke verschuivingen — en dan misschien wel vice-versa — in de productie, veel lager loonen, en op den duur hooge prijzen voor henzelf en anderen, als consumenten, daarvoor m.i. de onvermijdelijke straf zijn. Mogen zij verstandiger zijn en moge anderzijds het kapitaal, dat, voor zoover in zaken gebruikt, in de afgelopen jaren goede tijden beleefd heeft, ook bereid zijn tot offers, opdat het leed over allen verdeeld, gemakkelijker gedragen worde. En opdat niet maatregelen worden doorgedreven, die zeer tijdelijk en zeer plaatselijk de kwaal schijnbaar verminderen, maar deze inderdaad voor lange jaren vastleggen.

ANT. VAN GIJN.

Kerstmis 1921.

ONTVANGEN:

Oppe-Silezië. Een nieuw vraagstuk in de Europeesche politiek. Eene studie aan de hand van documenten en persoonlijke indrukken ter plaatse door Mr. C. L. Torley Duwel; met eene inleiding van Mr. H. C. Dresselhuys, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal; N.V. Boekhandel v/h. W. P. van Stockum & Zoon, 's-Gravenhage 1921.

Overzicht van den Economischen toestand der Inheemsche Bevolking van Java en Madoera, door Dr. W. Huender; 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1921.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Sociale Voorzorg. — Amsterdam, November 1921.

Mr. M. J. A. Moltzer, Twee vraagpunten betreffende de toepassing der Ongevallenwet 1921; P. Keulemans, De Land- en Tuinbouwongevallenwet; Mr. W. Elink Schuurman, Onmogelijke plannen; C. J. P. Zaalberg, De negende vergadering van de Internationale Vereeniging tot wettelijke Bescherming der

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Gulden).

	November 1921	Sedert 1 Januari 1921	Overeenkomstige periode 1920
Directe belastingen.			
Grondbelasting	1.648.571	15.513.097	15.471.257
Personeele belasting ..	2.395.809	18.573.117	14.190.606
Inkomstenbelasting ..	6.954.667	101.965.479	79.986.039
Dividend- en tantièmebelasting	4.558.307	27.757.062	22.115.017
Vermogensbelasting ..	1.273.529	13.177.278	11.147.552
Accijnzen.			
Suiker	1.528.940	32.805.755	33.012.407
Wijn	72.218	1.576.983	1.331.128
Gedistilleerd	5.249.048	53.766.611	43.894.403
Zout	128.570	1.334.950	1.780.803
Bier	461.501	3.989.539	2.787.565
Geslacht	927.130	10.506.926	13.353.553
Belast. op speelkaarten	7.366	62.855	126.149
Indirecte belastingen.			
Zegelrechten	1.358.005	17.670.191	23.048.298
Registratierechten ..	1.984.726	28.723.020	49.895.897
Succesierechten	2.957.399	28.080.849	30.087.001
Invoerrechten	3.030.571	33.779.600	43.451.697
Gouden en zilveren werken			
Belasting	110.408	809.792	839.128
Essaailoon	186	970	1.038
Statistiekrecht	272.880	3.435.201	4.777.416
Mijnen	54.816	511.295	1.068.494
Domeinen	553.316	2.424.206	3.497.289
Staatsloterij	9.056	634.964	676.265
Jacht en visscherij	3.660	289.735	279.514
Loodsgelden	232.412	2.226.335	1.653.813
Totaal	35.773.101	399.615.820	398.472.329

OPCENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	November 1921	Sedert 1 Januari 1921	Overeenkomstige periode 1920
Directe belastingen.			
Grondbelasting	330.548	3.109.766	3.098.863
Personeele belasting ..	525.040	3.731.640	2.676.832
Inkomstenbelasting ..	2.166.931	30.103.383	24.284.476
Vermogensbelasting ..	316.356	3.079.375	2.791.591
Dividend- en tantièmebelasting	1.504.241	9.159.830	7.297.956
Accijnzen.			
Suiker	305.788	6.561.151	6.602.481
Wijn	14.444	315.397	266.226
Gedist. (binn.- en buitl.)	524.905	5.376.661	4.389.440
Indirecte belastingen.			
Zegelrecht van buitl. eff.	42.066	210.888	396.266
Registratierechten ..	—	—	6
Totaal	5.730.319	61.648.091	51.804.137

BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	November 1921	Sedert 1 Januari 1921
Verdedigingsbelasting Ia	378.259	3.821.669
Verdedigingsbelasting Ib	1.070.904	13.787.148
Verdedigingsbelasting II	2.051.419	30.205.945
Totaal	3.500.582	47.814.762

¹⁾ Hieronder begrepen f 193.921 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissiennairs in effecten, enz. (Beursbelasting). ²⁾ idem f 3.018.204 ³⁾ idem f 6.899.384.

Arbeiders; Ir. H. J. Scholte, Het ontwerp Landbouw-arbeidswet.

Political Science Quarterly. — New York, September 1921.

E. R. Johnson, The problem of railroad control; A. M. Sakolski, Practical tests of the transportation Act; G. Zilborg, A century of political experience; V. Rosewater, A curious chapter in constitution changing; C. H. Northcott, Unemployment relies in Great Britain; J. E. Norton, The Bank of England and the money market; G. T. Robinson, The decentralization of Russian history; T. R. Powell, Major constitutional issues in 1920—1921; P. T. Moon, More light on the Peace Conference.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. — Jena, October 1921.

Fr. Lenz, Woher stammt das Wort „Proletarier aller Länder vereinigt Euch!\"? E. Peterffy, Die Entwicklung des amerikanischen Eisenbahnwesens in neuester Zeit.

Die Bank. — Berlijn, October 1921.

A. Lansburgh, Antidumping, II; Argentarius, Goldwährung und Galgenwährung; Dr. J. Hans, Jugoslavisches Geldwesen.

Technik und Wirtschaft. — Berlijn, November 1921.

J. Mendel, Aufbau und Stand der oberschlesischen Berg- und Hüttenindustrie; J. Orniq, Kohle und Wasserkraft in der Weltwirtschaft (Schluss); II. Kirchhoff, Reichseisenbahn oder Privatbahn? W. Speiser, Kleinhandels- und Teuerungskennzahlen.

Journal de la Société de Statistique de Paris. — Parijs, November 1921.

Procès-verbal de la séance du 19 octobre 1921; Oualid, L'évolution industrielle de l'Alsace-Lorraine et de la France de 1871 à 1914; R. Pupin, L'épargne française en 1920; A. Barriol, Néologie; Albert Sartiaux, Alfred Neymarck; A. Barriol, Allocation prononcée aux obsèques de M. Alfred Neymarck, ancien président, le 27 septembre 1921 au cimetière Montparnasse.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. { Disc. Wissels 4½ 1 Juli '15 Zweeds. R.ksbk 5½ 19 Oct. '21
Bel. Binn. Eff. 5½ 19 Oct. '20 Bk. v. Noorw. 6½ 6 Juli '21
Bk. { Vrsch. in R.C. 6½ 19 Oct. '20 Zwits. Nat. Bk 4 13 Aug. '21
Bk. van Engeland 5 3 Nov. '21 Belg. Nat. Bk. 5-5½ 19 Mei '21
Duitsche Rijksbk. 5 23 Dec. '14 Bank v. Spanj. 6 4 Nov. '20
Bk. van Frankrijk 5½ 28 Juli '21 Bank v. Italië 6 20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk. 7 30 Nov. '21 F. Res. Bk. N.Y. 4½ 2 Nov. '21
Nat. Bk. v. Denem. 5½ 5 Nov. '21 Javasche Bank 3½ 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. dise.	N. York Call- money
	Part. disconto	Prolon- gatie				
24 De. '21	4¾	4	3½	4-5/8	—	4½-5 1)
19-24 D. '21	4¾	4-1/2	3¾-1/2	4-5/8	—	4½-6½
12-17 D. '21	3¼-3/8	4-1/2	3¾-1/2	4-5/8	—	4-6
5-10 „ '21	4¼-3/8	3½-4	3¾-3/4	4-5/8	—	4-6
20-24 D. '20	4-1/4	4-5	6¾	4-5/8	—	6-7
22-27 D. '19	4¼	4½-5	5¾	4-5/8	—	10-16
20-24 Jul. '14	3¼-3/8	2¼-3/4	2¼-3/4	2½-1/2	2¾	5½-7½

¹⁾ Noteering van 23 December 1921.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen opende aanvankelijk iets vaster, zoodat tot 11,52 verhandeld werd. Direct daarop trad weder een daling in, waarna de geheele week een flauwe stamming bleef

heerschen, slot ca. 11,44. Parijs en België waren eveneens overwegend aangeboden. Vooral Parijs was flauw. Marken waren daarentegen eerder vaster, zoodat Woensdag tot 1,57½ verhandeld werd. Daarna was het aanbod weder overwegend, waardoor het geheele avance weder verloren ging en het slot ongeveer gelijk was aan de opening. Dollars waren aanvankelijk weder flauw. Alleen Vrijdag trad echter een voorbijgaande sterke vraag op, die den koers plotseling op 2,74½ bracht. Daarna was de stemming echter weder flauwer. Van Skandinavië was vooral Denemarken zeer aangeboden en werd voor ca. 55 verhandeld. Zwitserland onveranderd. Spanje zeer gevraagd voor contant en daarentegen op termijn bijna niet verkoopbaar. Argentinië onveranderd. Indië eerder nog iets vaster.

KOERSEN IN NEDERLAND

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	Brussel **)	New York **)
19 Dec. 1921..	11.50	22.10	1.52½	0.11	21.17½	2.73¾
20 " 1921..	11.47	22.12½	1.57	0.11	21.22½	2.72
21 " 1921	11.44	21.77½	1.56	0.11	20.97½	2.71¼
22 " 1921	11.43	21.60	1.50	0.11	20.67½	2.71¾
23 " 1921	11.44½	21.62½	1.44	0.11	20.76½	2.73¾
24 " 1921	11.44	21.67½	1.46	0.11½	—	—
Laagste d. w. 1)	11.42	21.45	1.39	0.09	20.55	2.71
Hoogste " " 1)	11.52	22.17½	1.65	0.12	21.27½	2.74½
17 Dec. 1921..	11.45½	21.60	1.41	0.11	20.40	2.75½
10 " 1921	11.45½	21.62½	1.50	0.10	20.92½	2.79¾
Muntpariteit..	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48¾

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam.
 1) Particuliere opgave. 2) Notering van 16 December.
 3) Idem van 9 December.

Data	Stock-holm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiantia *)	Zwitser-land *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
19 Dec. 1921	67.75	56.75	42.75	53.50	40.20	98½
20 " 1921	68.10	56.75	42.75	53.20	40.60	98½
21 " 1921	67.95	56.25	42.70	53.10	40.60	98½
22 " 1921	67.80	55.—	42.70	53.20	40.30	98½
23 " 1921	67.95	55.—	42.70	53.50	40.50	98½
24 " 1921	67.95	55.25	42.50	53.40	40.60	98-98½
L'ste d. w. 1)	67.50	54.20	42.20	53.05	39.90	98½
H'ste " " 1)	68.20	58.—	43.—	53.50	40.85	98½
17 Dec. 1921	67.50	53.40	42.25	53.50	40.20	98½
10 " 1921	67.50	52.95	40.75	54.—	39.85	98½
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Notering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Termijnnoteringen der Valuta-Kas.

Ecart's tusschen termijnnotering en contanten koers (week van 19—23 December 1921).

Londen.	Ult. Dec.	Ult. Jan.	Ult. Febr.
Hoogste B Koers	agio ½ ct.	agio 2 ct.	agio 3½ ct.
Laagste B " "	Pari	1¼ " "	2¾ " "
Hoogste L " "	agio 1¼ " "	2¾ " "	4¼ " "
Laagste L " "	Pari	1½ " "	3 " "

New-York.	Ult. Dec.	Ult. Jan.	Ult. Febr.
Hoogste B Koers	agio ¼ ct.	agio ¼ ct.	agio ¼ ct.
Laagste B " "	disagio ¼ " "	Pari	Pari
Hoogste L " "	agio ¼ " "	agio ¼ " "	agio ¾ " "
Laagste L " "	Pari	1/8 " "	1/8 " "

Parijs.	Ult. Dec.	Ult. Jan.	Ult. Febr.
Hoogste B Koers	Pari	agio 2½ ct.	agio 5 ct.
Laagste B " "	disagio 5 ct.	disagio 2½ " "	Pari
Hoogste L " "	agio 5 " "	agio 5 " "	agio 7½ " "
Laagste L " "	Pari	Pari	2½ " "

Brussel	Ult. Dec.	Ult. Jan.	Ult. Febr.
Hoogste B Koers	agio 2½ ct.	agio 7½ ct.	agio 12½ ct.
Laagste B " "	disagio 5 " "	2½ " "	7½ " "
Hoogste L " "	agio 2½ " "	7½ " "	12½ " "
Laagste L " "	Pari	7½ " "	12½ " "

Berlijn.	Ult. Dec.	Ult. Jan.	Ult. Febr.
Hoogste B Koers	agio 1 ct.	agio 1 ct.	agio 1 ct.
Laagste B " "	disagio 1 " "	di-agio 1 " "	Pari
Hoogste L " "	agio 2 " "	agio 2 " "	agio 2 " "
Laagste L " "	Pari	Pari	1 " "

KOERSEN TE NEW-YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterdam. (in cts. p. gld.)
24 Dec. . . 1921	4.19.25	7.98	0.53	36.64
Laagste d. week	4.19.25	7.98	0.52	36.61
Hoogste " "	4.21.50	8.10	0.58	36.86
17 Dec. . . 1921	4.17.87	7.84	0.49	36.61
10 " . . 1921	4.14.62	7.81	0.53	36.01
Muntpariteit .	4.86.67	5.18¼	95¼	40¾/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noterings-eenheden	10 Dec. 1921	17 Dec. 1921	19—23 Dec. '21 Laagste	23 Dec. 1921 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	977/16	977/16	977/16	977/16
*B. Aires 1)	d. p. \$	439/16	439/8	431/4	435/8
Calcutta . . .	Sh. p. rup	1/313/16	1/4	1/33/4	1/41/16
Hongkong . . .	id. p. \$	2/75/16	2/7½	2/63/4	2/81/4
Lissabon . . .	d. per Mil.	43/4	41½	4	5
Madrid . . .	Peset. p. £	28.65	28.53	28.00	28.56
*Montevideo 1)	d. per \$	40¼	40¾	40½	40¾
Montreal . . .	\$ per £	4.47½	4.51	4.47	4.51
*R.d. Janeiro.	d. per Mil.	723/32	7½	73/8	717/32
Rome	Lires p. £	93½	92	91½	95
Shanghai . . .	Sh. p. tael	3/75/8	3/75/8	3/6	3/9¼
Singapore . . .	id. p. \$.	2/37/8	2/37/8	2/313/16	2/315/16
*Valparaiso..	peso p. £	39.50	40.30	39.40	40.10
Yokohama . . .	Sh. p. yen	2/313/16	2/311/16	2/3¼	2/318/16

*Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.
 *) Notering van 2 December.

NOTEERING VAN ZILVER

	Noteering te Londen	te New York
24 Dec. 1921	347/8	643/4
17 " 1921	353/8	67
10 " 1921	351/8	653/4
3 " 1921	37¼	67
24 Dec. 1920	405/8	653/8
27 Dec. 1919	771/8	1321/2
20 Juli 1914	2415/16	541/8

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 27 December 1921.

Activa.		
Binnel. Wis-enz., Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 146.020.065,10½ B.-bk. " 54.892.053,16½ Ag.sch. " 69.273.594,16½	f 270.185.712,43½
Papier o. h. Buitent. in discount		
Idem eigen portef. Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.	f 33.793.642,—	33.793.642,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	H.-bk. f 41.098.331,62½ B.-bk. " 13.731.094,22 Ag.sch. " 69.724.594,01½	f 124.554.019,86
Op Effecten	f 97.369.945,73	
Op Goederen en Spec.	27.184.074,13	124.554.019,86
Voorschotten a. h. Rijk		13.473.816,35
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 56.238.060,—	
Muntmat., Goud	549.730.929,59	
	7605.968.989,59	
Munt. Zilver, enz.	8.240.984,16	
Muntmat., Zilver		614.209.973,75
Effecten		
Bel. v. h. Res.fonds. id. van 1/8 v. h. kapit.	f 5.344.515,25 3.897.472,37½	9.241.987,62½
Geb. en Meub. der Bank		3.747.500,—
Diverse rekeningen		19.238.284,60
		f 1.088.444.936,62
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	5.386.728,62½	
Bankbiljetten in omloop	1.012.878.260,—	
Banksignatiën in omloop	1.084.938,63½	
Rek.-Cour. Het Rijk saldo's: Anderen	f 30.572.990,37	
Diverse rekeningen	18.522.018,99	
		f 1.088.444.936,62

NED. BANK 27 December 1921 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo..... f	404.562.109,86
Op de basis van $\frac{1}{16}$ metaaldekking	195.654.872,06
Minder bedragen bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is...	2.022.810.549,30
Verschillen m. d. vorig weekst.: Meer	Minder
Disconto's	503.302,50 $\frac{1}{2}$
Buitenlandsche wissels..	2.352.038,—
Beleeningen	2.067.581,44 $\frac{1}{2}$
Goud	—
Zilver	125.491,44 $\frac{1}{2}$
Bankbiljetten	1.464.580,—
Part. Rek.-Crt. saldo's ..	636.457,76 $\frac{1}{2}$

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
27 Dec. 1921.....	605.969	8.241	1.012.878	31.658
19 " 1921	605.969	8.366	1.014.343	31.799
12 " 1921	605.969	8.276	1.021.226	35.811
5 " 1921	605.969	8.143	1.034.520	39.255
28 Nov. 1921	605.969	8.614	1.021.065	32.649
27 Dec. 1920	636.141	21.190	1.072.145	87.185
27 Dec. 1919	637.323	6.103	1.032.732	104.083
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatkistpromessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
27 Dec. 1921	270.186	88.700	124.554	404.562	59
19 " 1921	269.682	88.700	126.622	404.366	59
12 " 1921	281.761	93.700	122.533	402.097	58
5 " 1921	287.332	90.000	129.178	398.617	57
28 Nov. 1921	278.618	90.000	117.763	403.099	58
27 Dec. 1920	196.824	51.000	247.606	424.669	56
27 Dec. 1919	168.862	87.000	250.116	415.169	57
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	75

¹⁾ Op de basis van $\frac{1}{16}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	19 December 1921	27 December 1921
Aan schatkistpromessen..	7500.840.000,—	7501.690.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	„ 88.700.000,—	„ 88.700.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 259.129.000,—	„ 261.829.000,—
Aan zilverbons	„ 83.287.626,50	„ 32.504.102,50

Onder de vlottende schuld is begrepen:

Voorsch. aan de Koloniën	„ 326.887.000,—	„ 334.642.000,—
Voorschot aan Gemeenten	„ 1 December	
voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting)	„ 62.064.079,83	

Tegoe d v. d. Postch. & G. dst „ 25.315.133,31 | „ 25.398.965,62

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegraphisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
17 Dec. 1921	182.500		286.000	98.500	105.600
10 " 1921	181.000		289.500	93.500	104.400
3 " 1921	181.250		286.000	82.000	107.650
19 Nov. 1921	162.060	25.844	288.073	85.920	113.578
12 " 1921	162.065	25.321	294.542	88.995	111.103
5 " 1921	162.096	24.772	291.870	91.105	110.102
18 Dec. 1920	217.936	9.443	371.700	124.045	128.366
20 Dec. 1919	172.155	2.968	309.796	104.596	92.452
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voor-schotten aan het Gov. nem.	Diverse reke-ningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
17 Dec. 1921		218.500		50.800	***	47
10 " 1921		212.000		32.900	***	47
3 " 1921		200.500		23.000	***	49
19 Nov. 1921	36.185	19.640	115.210	22.873	5.358	50
12 " 1921	36.029	19.988	103.436	42.349	4.033	48
5 " 1921	34.972	20.409	107.121	38.922	6.985	49
18 Dec. 1920	31.590	28.356	129.064	44.147	48.417	46
20 Dec. 1919	12.599	12.055	161.407	—	64.889	42
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van $\frac{1}{16}$ metaaldekking.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Dito. reke-ningen ¹⁾
5 Nov. 1921 ..	1.516	2.207	857	1.958	265
29 Oct. 1921 ...	1.508	2.074	963	1.931	223
22 " 1921	1.508	2.014	1.008	1.932	217
8 " 1921	1.534	2.200	1.082	1.952	341
1 " 1921	1.519	2.131	1.263	1.959	218
24 Sept. 1921 ...	1.514	2.031	1.575	1.975	227
6 Nov. 1920 ...	1.055	2.170	649	1.747	440
8 Nov. 1919 ...	1.060	1.667	1.114	1.536	465
25 Juli 1914 ...	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
21 Dec. 1921	128.431	126.671	324.429	28.500	288.590
14 " 1921	128.437	124.734	318.329	28.500	281.545
7 " 1921	128.434	124.962	315.714	28.500	278.702
30 Nov. 1921	128.442	125.113	312.628	28.500	275.609
23 " 1921	128.438	123.306	311.687	28.500	274.482
16 " 1921	128.433	123.587	313.066	28.500	276.053
22 Dec. 1920	127.761	134.582	368.231	28.500	337.253
24 Dec. 1919	91.392	92.149	358.231	28.500	339.367
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Re-serve	Dek-kings-perc. ¹⁾
21 Dec. '21	50.825	85.200	14.116	124.207	20.210	14,60
14 " '21	69.800	80.683	13.858	140.869	22.153	14,32
7 " '21	70.064	80.636	11.996	142.743	21.922	14,17
30 Nov. '21	57.438	82.735	13.749	130.411	21.779	15,11
23 " '21	50.314	83.572	15.601	124.083	23.582	16,88
16 " '21	35.726	84.823	20.067	106.038	23.296	18,47
22 Dec. '20	77.178	78.914	13.770	136.031	11.629	7,75
24 Dec. '19	68.175	85.179	20.338	133.361	17.693	11,50
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{3}{8}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKS BANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daaraan Goud	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. ¹⁾
15 Dec '21	1.005.171	993.696	4.023.261	104.567.851	5
7 " '21	1.005.750	993.697	3.522.209	102.789.634	4
30 Nov. '21	1.001.693	993.698	4.472.583	100.943.632	5
23 " '21	1.008.000	993.709	5.014.796	96.463.895	6
15 " '21	1.009.230	993.710	5.233.273	95.186.123	6
7 " '21	1.008.890	993.639	4.560.228	92.609.995	6
15 Dec. '20	1.097.439	1.091.641	21.158.223	65.147.187	33
15 Dec. '19	1.110.664	1.098.613	10.094.977	32.875.631	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Ct.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
15 Dec. 1921	117.976.002	24.298.689	11.646.000	3.926.700
7 " 1921	109.803.798	17.325.757	11.157.600	3.429.200
30 Nov. 1921	115.469.084	25.313.114	11.829.700	4.379.900
23 " 1921	101.661.516	15.440.677	12.122.300	4.924.800
15 " 1921	105.049.694	20.869.119	12.361.400	5.144.000
7 " 1921	96.094.810	13.860.368	11.790.800	4.473.000
15 Dec. 1920	54.090.061	15.825.108	33.316.600	21.113.900
15 Dec. 1919	34.371.362	10.953.684	23.638.300	10.063.900
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. oorsch. a/d. Staat
22 Dec. '21	5.524.164	1.948.367	279.582	606.937	24.500.000
15 " '21	5.524.122	1.948.367	279.448	608.015	24.500.000
8 " '21	5.522.102	1.948.367	279.432	611.122	24.600.000
1 " '21	5.524.093	1.948.367	279.298	610.346	24.900.000
23 Dec. '20	5.499.978	1.948.367	265.680	591.735	26.600.000
26 Dec. '19	5.578.523	1.978.278	268.035	778.615	28.500.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Cr. Particulieren	Rek. Cr. Staat
	2.245.161	57.826	2.276.757	36.246.215	2.574.151	13.181
	2.347.515	61.201	2.206.364	36.407.132	2.446.282	42.348
	2.216.673	62.339	2.314.029	36.666.338	2.454.393	62.559
	2.431.726	63.265	2.250.519	36.488.846	2.625.224	30.165
	3.253.756	409.486	2.217.662	37.444.362	3.521.482	79.120
	1.268.239	626.438	1.451.457	37.274.540	3.120.796	76.497
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitl. saldi	Beleen. van buitl. oorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Cr. partit.
22 Dec. '21	326.383	84.653	480.000	524.830	6.222.287	434.666
15 " '21	326.001	84.653	480.000	505.539	6.256.913	328.523
8 " '21	325.734	84.653	480.000	490.554	6.273.485	354.891
1 " '21	322.721	84.653	480.000	540.175	6.265.791	479.332
22 Dec. '20	324.273	84.653	480.000	812.416	6.001.980	1.033.877
24 Dec. '19	350.652	84.955	480.000	426.548	4.712.818	2.242.856

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F.R. Notes	In het buitl.		
7 Dec. '21	2.851.027	1.909.777	—	139.606	2.373.355
30 Nov. '21	2.849.397	1.895.244	—	139.745	2.366.006
23 " '21	2.835.229	1.924.288	—	142.999	2.389.916
16 " '21	2.823.901	1.926.127	—	145.567	2.398.224
10 Dec. '20	2.054.368	1.421.260	67.745	180.100	3.344.332
12 Dec. '19	2.096.288	1.308.164	140.910	64.117	2.907.435

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekkingsperc. 1)	Percent. Gouddekking circul. 2)
7 Dec. '21	1.252.443	1.718.283	103.089	73,1	100,7
30 Nov. '21	1.255.255	1.742.830	103.104	72,7	100,6
23 " '21	1.274.567	1.728.497	103.216	72,3	99,3
16 " '21	1.266.349	1.737.716	103.166	71,8	98,5
10 Dec. '20	2.961.529	2.328.806	99.174	44,1	49,2
12 Dec. '19	2.680.967	2.769.951	87.002	44,7	46,0

1) Verhouding tusschen den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's. 2) Na aftrek van 35 pCt. der totale dekkingsmiddelen als dekking voor de netto deposito's.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
30 Nov. '21	807	11.334.959	1.267.522	13.567.955	2.997.931
23 " '21	807	11.308.660	1.267.692	13.363.133	3.009.356
16 " '21	807	11.353.212	1.269.059	13.452.583	3.002.576
9 " '21	807	11.385.928	1.239.060	13.421.095	2.982.861
3 Dec. '20	823	16.630.185	1.332.081	13.677.460	2.822.479
5 Dec. '19	795	15.452.543	1.406.080	13.888.271	2.270.098

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANKSTATEN,

KWARTAALSGEWIJZE OPGENOMEN.

I. BANK VAN SPANJE.

(In millioenen Peseta's.)

Data	Goud	Zilver	Staatsfondsen 1)	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
10 Dec. 1921..	2510,0	624,9	1073,1	2483,8	4226,7	997,6
3 " 1921..	2509,6	628,0	1086,7	2459,6	4212,9	988,4
26 Nov. 1921..	2508,8	627,6	1076,6	2473,1	4206,3	999,9
17 " 1921..	2507,6	617,2	1073,9	2561,3	4281,7	974,7
5 " 1921..	2507,1	616,5	723,5	1980,5	4343,5	1046,2
29 Oct. 1921..	2506,3	621,4	870,0	1783,7	4291,7	1064,6
22 " 1921..	2505,4	619,1	887,3	1769,3	4301,0	1043,1
15 " 1921..	2504,7	615,9	879,3	1773,9	4308,7	1031,1
8 " 1921..	2504,1	617,4	866,8	1793,6	4306,7	1047,3
1 " 1921..	2503,1	625,3	823,4	1773,0	4246,3	1033,2
24 Sept. 1921..	2501,8	624,4	803,0	1736,7	4207,1	1018,6
17 " 1921..	2500,7	622,8	811,7	1758,0	4204,4	1024,1
4 Dec. 1920..	2455,0	584,9	938,6	1716,3	4234,3	1062,9
13 Dec. 1919..	2422,4	627,7	671,0	1642,7	3851,9	1002,6
24 Juli 1914..	543,5	729,8	494,4	783,8	1919,0	497,9

1) Inclusief de schuld van de schatkist in rek.-crt.

II. ZWITSERSCHE NATIONALE BANK.

(In millioenen Francs.)

Data	Goud	Zilver	Darlehens-kassenscheine	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
15 Dec. 1921..	545,3	115,0	17,9	379,3	917,1	124,5
7 " 1921..	545,2	115,0	17,8	383,5	931,4	102,0
30 Nov. 1921..	545,1	115,0	17,5	376,7	949,1	90,1
23 " 1921..	545,0	124,0	17,5	340,4	905,4	100,3
15 " 1921..	545,0	124,0	17,0	342,9	926,3	86,1
7 " 1921..	544,9	124,0	16,8	356,1	951,0	73,3
31 Oct. 1921..	544,9	124,0	16,5	429,2	970,0	131,0
22 " 1921..	544,8	124,0	16,4	345,8	915,8	92,7
15 " 1921..	544,8	124,0	16,0	330,8	927,3	79,8
7 " 1921..	544,8	124,0	15,7	387,7	947,0	103,1
30 Sept. 1921..	544,7	124,0	15,3	391,8	970,9	92,5
23 " 1921..	544,7	110,5	15,0	391,4	909,3	129,6
15 Dec. 1920..	541,9	120,3	16,5	390,5	922,6	135,8
15 Dec. 1919..	518,4	66,5	11,1	420,7	929,7	157,5
23 Juli 1914..	180,1	18,9	—	107,8	267,9	50,7

III. NATIONALE BANK VAN DENEMARKEN.

(In millioenen Kronen.)

Data	Goud	Zilver	Vorderingen op het buitl.	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
30 Nov. 1921..	228,3	3,5	13,2	378,4	465,0	136,5
31 Oct. 1921..	228,3	3,3	18,9	361,7	493,4	102,8
30 Sept. 1921..	228,3	3,5	29,9	335,3	481,4	88,4
30 Nov. 1920..	227,6	2,6	13,6	421,8	555,2	59,5
29 Nov. 1919..	212,2	3,4	27,8	373,0	471,7	43,1
30 Juni 1914..	75,6	6,6	19,8	95,6	159,8	4,8

IV. ZWEEDSCHE RIJSBANK.

(In millioenen Kronen.)

Data	Goud	Vorderingen op het buitl.	Staatsfondsen	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
17 Dec. 1921..	274,8	111,6	19,0	547,8	583,0	308,9
10 " 1921..	274,9	106,5	23,4	531,4	576,4	314,6
3 " 1921..	274,9	106,7	20,7	476,2	632,0	197,3
26 Nov. 1921..	275,1	106,3	20,8	426,0	589,2	175,6
19 " 1921..	275,1	107,4	20,7	416,1	607,6	149,1
12 " 1921..	275,3	103,4	20,7	420,8	622,6	132,5
5 " 1921..	275,4	103,3	20,8	435,1	640,4	127,7
29 Oct. 1921..	275,5	103,8	20,8	410,1	629,0	121,0
22 " 1921..	275,6	103,9	20,8	400,5	601,5	132,3
15 " 1921..	275,7	104,5	20,8	400,9	615,7	123,9
8 " 1921..	275,9	110,1	20,7	436,0	627,7	143,9
1 " 1921..	275,9	110,6	20,7	436,2	689,8	110,0
24 Sept. 1921..	276,0	117,5	20,3	401,3	598,5	146,4
18 Dec. 1920..	282,1	108,0	34,3	616,0	727,8	226,5
20 Dec. 1919..	281,3	121,6	48,4	558,9	730,6	243,8
25 Juli 1914..	105,8	115,6	28,0	92,4	206,2	68,2

V. BANK VAN NOORWEGEN.

(In miljoenen Kronen.)

Data	Goud	Vorderingen op het buitenl.	Effecten	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Cr.
15 Dec. 1921	147,3	39,6	8,8	445,9	401,7	121,2
7 " 1921	147,3	37,6	8,8	444,4	392,5	126,7
30 Nov. 1921	147,3	37,1	8,8	438,6	395,4	121,3
22 " 1921	147,3	37,6	8,8	429,2	388,6	117,3
15 " 1921	147,3	37,5	8,8	434,5	396,7	114,1
7 " 1921	147,3	35,5	8,5	439,8	407,6	106,6
31 Oct. 1921	147,3	32,2	8,5	452,5	411,4	112,9
22 " 1921	147,3	31,8	8,5	429,5	406,8	94,3
15 " 1921	147,3	28,1	8,5	421,4	412,4	79,6
7 " 1921	147,3	28,7	8,5	426,5	413,8	84,8
30 Sept. 1921	147,3	30,8	8,5	426,0	415,9	84,6
22 " 1921	147,3	32,2	8,5	409,8	402,4	82,1
15 Dec. 1920	147,3	56,2	10,5	439,1	460,7	89,4
15 Dec. 1919	147,8	75,9	12,2	345,2	445,2	53,8
22 Juli 1914	52,4	65,7	8,9	79,3	120,8	10,7

VI. BANKBUREAU VAN TSJECHO-SLOWAKIJE, verbonden aan het Ministerie van Financiën.

(In miljoenen Tsjecho-Slow. Kronen.)

Data	Vorder. op de Oostent-Hong. Bank *)	Disconto's	Beleeningen	Vorderingen op het buitenl.	Circulatie	Rek. Cr.
7 Dec. 1921	10084,5	1880,6	1721,3	605,9	11742,2	889,0
30 Nov. 1921	10084,5	1854,4	1756,9	488,7	11871,6	745,3
23 " 1921	10084,5	1904,7	1784,1	481,6	11515,9	1319,7
15 " 1921	10084,5	1895,7	2156,8	444,0	11850,2	1076,2
7 " 1921	10084,5	1897,5	2324,7	496,2	12181,7	975,5
31 Oct. 1921	10084,5	1606,9	2451,3	599,7	12327,2	651,6
7 Dec. 1920	9521,9	1816,8	2212,4	145,4	10942,0	1056,1

*) Bankbiljetten, rekening-crt.-saldi en schatkistbons.

VII. OOSTENRIJKSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden kronen.)

Data	Gouden buitenl. goudwissels	Zilver	Disconto's en Beleeningen	Circulatie	Rek.-Cr.
7 Dec. 1921	8,201	5	21,633,758	132,457,939	12,676,032
30 Nov. 1921	6,937	5	18,944,126	120,612,825	7,148,024
23 " 1921	6,759	5	11,783,886	108,526,312	10,154,898
15 " 1921	6,412	5	9,175,528	103,128,983	9,159,615
7 " 1921	6,330	5	6,758,562	95,162,099	6,834,983
31 Oct. 1921	5,380	5	6,553,909	90,904,399	6,635,669
23 " 1921	5,174	5	5,968,612	80,746,118	8,134,332
15 " 1921	5,757	5	5,799,772	77,292,158	6,996,473
7 " 1921	4,770	5	5,321,516	73,792,202	5,832,349
30 Sept. 1921	11,322	5	4,042,282	70,170,798	5,442,927
23 " 1921	9,373	5	2,152,673	64,179,432	6,142,471
15 " 1921	11,833	5	1,580,534	61,322,646	6,342,043
7 " 1921	7,265	5	1,359,066	59,344,905	7,614,899

VIII. HONGAARSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden kronen.)

Data	Gouden buitenl. goudwissels	Zilver	Disconto's en Beleeningen	Circulatie	Rek.-Cr.
7 Dec. 1921	12,245	598	25,271,954	25,360,868	2,282,921
30 Nov. 1921	12,235	597	24,815,469	24,741,912	2,353,074
23 " 1921	12,235	597	24,299,571	24,159,576	2,335,872
15 " 1921	12,242	598	24,069,663	23,795,176	2,441,861
7 " 1921	12,243	598	23,824,229	23,871,322	2,116,507
31 Oct. 1921	12,475	598	23,588,470	23,642,776	2,153,893
23 " 1921	5,025	598	23,297,653	22,882,498	2,287,634
14 " 1921	4,978	598	23,193,798	21,844,627	2,970,638
7 " 1921	4,982	599	23,021,131	21,500,470	2,507,719
30 Sept. 1921	4,940	599	22,187,994	20,844,970	2,407,253
23 " 1921	4,736	599	21,086,880	19,561,539	2,488,854
15 " 1921	4,426	599	20,266,076	18,754,320	2,614,748
7 " 1921	4,426	599	19,890,444	18,340,934	2,824,316

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 24 December 1921.

Na de jongste uitingen van gematigd optimisme is de stemming op de internationale beurzen wel sterk veran-

derd. Langzamerhand dringt het opnieuw tot de geesten door, dat het proces van genezing, dat de wereld zal moeten doormaken, van buitengewoon langdurigen aard zal moeten zijn, zelfs indien bij alle partijen, die hiertoe moeten medewerken, de goede wil als vaststaand wordt aangenomen. Doch aan dien goeden wil hapert het nog wel eens, zij het dan natuurlijk niet uit zucht om den terugkeer tot meer normale verhoudingen (waarbij immers ieder land en ieder volk het grootste belang heeft) te verhinderen, doch eenvoudig voortkomend uit ander inzicht omtrent den weg, die bevandeld dient te worden. Zoo is dit b.v. het geval geweest met de Fransche eischen ter zake der bewapening op de conferentie te Washington, hetgeen op een gegeven moment zelfs bedreigd heeft het gansche werk der besprekingen illusoir te maken. Zoo ver is het nu weliswaar niet gekomen, doch er zijn nog kwesties te over, die eerst opgelost moeten worden, alvorens eensgezind alle middelen te baat kunnen worden genomen, om tot een oplossing van de economische moeilijkheden te geraken.

Het meest op den voorgrond tredend object, de herziening der betalingsvoorwaarden van Duitschland, is dan ook nog geen stap nader tot een bevredigende regeling gekomen. De 15e Januari is aanstaande en nog weet men niet of, en zoo ja, op welke wijze Duitschland uitstel zal worden gegeven van den termijn, die op dien datum vervalt. Het spreekt vanzelf, dat dit aan de beurs te Berlijn een stemming van groote onzekerheid te voorschijn heeft geroepen. Wel twijfelt men in serieuze kringen niet aan het feit, dat het land toch geweldige offers zal moeten brengen, ook al verkrijgt het voorloopig uitstel van directe betaling, doch de stimulans, die hierin zou liggen om hogere koersen op de effectenbeurs te besteden, is toch uitgebleven. Zelfs de verdere uitzetting van de biljetten-circulatie der Rijksbank heeft niet het gewone effect gehad. Vermoedelijk moet dit hieraan worden toegeschreven, dat men algemeen gelooft aan het nemen van wel eenigen maatregel door de Entente, waardoor het land zich direct en voor de naaste toekomst wel op een iets vaster basis zou kunnen ontwikkelen, doch waardoor tevens *individuele* belangen sterk geschaad zouden kunnen worden. Vooral zou dit het geval kunnen zijn, als de veranderingen niet geleidelijk, doch plotseling zouden intreden. Een voorproefje heeft de Deutsche financieele wereld reeds onderzocht in de „failures” van verschillende banken en bankiers; bij verder doorgevoerde wijzigingen echter vreest men voor het stagneeren van den industrieelen export, voor werkloosheid, enz. Geheel te vermijden zullen deze verschijnselen toch wel niet zijn, doch indien zij zich langzamerhand voordoen, kunnen althans intijds maatregelen tot beteugeling van de gevolgen worden genomen. Thans gaat dit nog niet; men ziet wel de gevaren, doch men weet niet of en in welke mate zij zich zullen doen gevoelen. Onder deze omstandigheden was de beurs te Berlijn eerder zwak van toon, ondanks een lichte verbetering in buitenlandsche valuta's.

Ook de overige markten hebben niet veel opgewektheid vertoond. Het einde van het jaar en het vooruitzicht op eenige Kerstmisvacantie-dagen hebben hiertoe echter ook bijgedragen. Want nergens was er feitelijk reden tot bijzondere lusteloosheid, al is het optimisme allerwegen ingekrompen. Maar vooral te Londen heeft een betere tendens overheerscht bij een zeer matigen handel. De Iersche kwestie heeft weliswaar nog onverhoopde moeilijkheden gebracht, doch men is van meening, dat ook thans weder een weg ter oplossing zal worden gevonden. Ook denkt men in de City, dat met betrekking tot Duitschland ingrijpende maatregelen genomen zullen worden, waardoor een kans bestaat, dat het groot aantal werkloozen van Engeland een vermindering zal kunnen ondergaan. Ook andere omstandigheden werkten mede tot het handhaven van een gunstige opinie. Zoo b.v. de ruime geldmarkt, waardoor de geldbehoeften der Regeering op een gemakkelijke wijze gedekt kunnen worden. De wanverhouding tusschen de geldkoersen in de open markt en het disconto van de Bank of England is wederom zoo groot geworden, dat men opnieuw een verlaging van het bankdisconto voorziet.

Te Parijs was men echter veel minder opgewekt. De reis van den heer Briand naar Washington en, op de terugreis, naar Londen, heeft klaarblijkelijk niet opgeleverd, wat men er van verwacht had. Een nieuwe conferentie toch tusschen de Fransche en de Engelsche premiers is aangekondigd. Doch inmiddels verkeert men in Frankrijk in de absolute onzekerheid, hoe het in de naaste toekomst met de inkomsten zal gaan. Het budgetair evenwicht, indien al gevonden, wordt hoofdzakelijk in stand gehouden door het rekenen op de Deutsche schadeloosstelling en het

ziet er naar uit, dat deze begrotingspost afgeschreven zal moeten worden naar de rubriek „dubieus”, althans voor de eerste tijden.

De markt te New York heeft zeer veel weerstand getoond. Voor de Vereenigde Staten is er dan ook geen reden tot neerslachtigheid, al is ook de werkloosheid in de Unie nog zeer groot en al beginnen ook daar de valuta-verboudingen een steeds grooter rol te spelen. Vooral met betrekking tot de betaling van de rente op Europeesche vorderingen is men niet al te gerust. Oorspronkelijk hebben de V. S. aangedrongen op het regelmatig voldoen van rentebetaling en schulddelging, doch nu vooral Engeland zich opmaakt om aan deze verplichtingen te voldoen, zou het wel eens kunnen gebeuren, dat Amerika meer na dan voordeel hieruit zou trekken. De wisselkoersen zouden hieraan direct en het meerdere prestige van Londen indirect medewerken. Toch speelt deze factor geen rol van overwegende betekenis in het geheel der economische verhoudingen. Van meer belang wordt het geacht, dat de geringe verbetering in de nijverheid voortgang blijft houden.

Te o n z e n t is het verloop der beurs zeer onbelangwekkend geweest. Voor *binnenlandsche staatsfondsen* ontstond iets meer belangstelling, nu de Minister heeft aangekondigd, dat de door te voeren nieuwe leening geheel vrij zal zijn. Men verwacht, dat de modaliteiten volkomen in overeenstemming zullen zijn met den tegenwoordigen toestand van de beleggingsmarkt en dat op deze wijze een goed resultaat kan worden behaald. Hoe buitengewoon snel zich overigens ook op de beleggingsmarkt ongunstige tendenzen kunnen wijzigen, bewijst wel het koersverloop der 7 pCt. Obligaties der Gemeente Amsterdam. Deze leening was oorspronkelijk absoluut mislukt; weken na de emissie gaf het emissiehuys nog tot uitgifte-condities af. Thans zijn de stukken uiterst schaarsch te verkrijgen tot een koers van ongeveer 4 pCt. boven pari.

	19 Dec.	22 Dec.	24 Dec.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch. 1918	86 ¹ / ₂	86 ¹ / ₁₆	86 ¹ / ₈	— ³ / ₈
4 ¹ / ₂ % „ „ „ 1916	83 ¹ / ₄	83	83 ¹ / ₁₆	— ³ / ₁₆
4 % „ „ „ 1916	76	75 ⁵ / ₈	75 ⁵ / ₈	— ³ / ₈
3 ¹ / ₂ % „ „ „ „	65 ⁵ / ₈	66 ¹ / ₄	66 ¹ / ₂	+ ⁷ / ₈
3 % „ „ „ „	55 ³ / ₄	55 ¹ / ₂	55 ¹ / ₈	+ ¹ / ₈
2 ¹ / ₂ % Cert N. W. S. „	47 ³ / ₄	48	48	+ ¹ / ₄
5 % Oost-Indië 1915 „	91 ¹ / ₁₆	91 ¹ / ₁₆	91 ¹⁵ / ₁₆	+ ¹ / ₄
6 % „ „ 1919 „	93 ³ / ₈	93 ³ / ₈	93 ⁷ / ₈	+ ¹ / ₂
4 % Oostenr. Kronenrente	31 ³ / ₁₆	31 ³ / ₁₆	31 ³ / ₁₆	+ ¹ / ₄
5 % Rusland 1906 „	6	6 ¹⁵ / ₁₆	6 ¹ / ₄	+ ¹ / ₄
4 % Rusl. bij Hope & Co.	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7 ¹⁵ / ₁₆	+ ⁷ / ₁₆
4 ¹ / ₂ % China Goud 1898 „	66 ⁵ / ₈	64 ¹ / ₂	64 ¹ / ₂	— 2 ¹ / ₈
4 % Japan 1899 „	59 ⁷ / ₈	59 ⁷ / ₈	59 ⁷ / ₈	+ ⁵ / ₈
4 % Argentinië Ruitenl. „	53 ⁵ / ₈	57 ³ / ₄	58 ³ / ₄	+ ⁵ / ₈
5 % Brazilië 1895 „	57 ³ / ₄	57 ¹ / ₂	57 ¹ / ₄	— ¹ / ₄
7 % Staatsspoor „	103 ¹⁵ / ₁₆	103 ⁷ / ₈	103 ¹ / ₂	— ⁷ / ₁₆
7 % Amsterdam „	102 ⁵ / ₁₆	103	103 ³ / ₄	+ 1 ⁷ / ₁₆

Op de *aandeelenmarkten* hebben zich geen schokkende voorvallen voorgedaan, hoewel de tendens in het algemeen omlaag was gericht. Zelfs voor aandelen Koninklijke Petroleum Mij., ondanks het bericht, dat de speciale petroleumbelasting niet zal worden doorgevoerd en niettegenstaande de buitengewoon gunstige kaspositie, door den heer Deterding in het licht gesteld. De reden moet vermoedelijk worden gevonden in de ontstentenis van koop-orders uit het publiek. De contramine, die aan onze markt weliswaar ongeorganiseerd, doch steeds op de loer ligt om in te grijpen, heeft in stille weken als de afgelopen berichtperiode er eene was, de handen bijna volkomen vrij.

Op de *industriciele markt* trok het de aandacht, dat aandelen Philipslampen opnieuw gedrukt waren. Hoogstwaarschijnlijk is de felle activiteit, die de Deutsche concurrentie in den laatsten tijd aan den dag legt, hieraan niet vreemd.

De *suikerafdeeling* heeft zich uitnemend kunnen handhaven, ondanks de ongunstige aanwijzingen voor Cubasuiker uit New York. De V.I.S.P. doet nog steeds kleine partijen af en behaalt hiermede matige winsten.

Benige reactie is ingetreden op de afdeeling voor bankaandelen; aandelen Robaver echter hebben zich goed kunnen handhaven.

De *tabaksafdeeling* heeft voorbijgaand meer belangstelling getrokken en gaf hiervan door hoogere koersen blijk. Er schijnt inzake de vooruitzichten van de tabaks-industrie nogal te zijn overdreven in pessimistische richting. Althans voor Javatabak zijn kortelings nog mooie prijzen besteed en dit, gevoegd bij den nog steeds niet op normaal peil gebrachten aanplant van Sumatrabak, doet ook voor dit product betere verwachtingen koesteren.

Rubbers bleven prijshoudend bij kalmen handel.

	19 Dec.	22 Dec.	24 Dec.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank „	150 ¹ / ₂	156	153 ³ / ₄	+ 3 ¹ / ₄
Koloniale Bank „	112 ¹ / ₂	110	109 ³ / ₄	— 2 ³ / ₄
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	133 ³ / ₄	133 ³ / ₈	133	— ³ / ₈
Rotterd. Bankvereeniging „	102 ¹ / ₂	102 ³ / ₄	103	+ ¹ / ₂
Amst. Superfosfaatfabriek „	51	50	50 ¹ / ₂	— ¹ / ₂
Van Berkel's Patent „	49	48	48	— 1
Insulinde Oliefabriek „	9 ¹ / ₈	10	10	+ ⁷ / ₈
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	80 ¹ / ₂	80 ³ / ₄	81 ¹ / ₂	+ 1
Hollandia Melkproducten „	156	156	156	
Philips' Gloeilampenfabriek	252 ³ / ₄	234 ³ / ₄	234 ³ / ₄	— 18
R. S. Stokvis & Zonen „	578	578	578	
Vereenigde Blikfabrieken „	70	69 ¹ / ₂	68 ³ / ₄	— 1 ¹ / ₄
Compania Mercantil Argent.	72	71	73	+ 1
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	137	134 ¹ / ₄	133 ³ / ₄	— 3 ¹ / ₄
Handelsver. Amsterdam „	333	328 ¹ / ₄	328 ¹ / ₂	— 4 ¹ / ₂
Holl. Transatl. Handelsver.	21	21	21	
Linde Teves & Stokvis „	84 ⁷ / ₈	83 ¹ / ₂	83 ¹ / ₂	— 1 ³ / ₈
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	8	7 ⁵ / ₈	9	+ 1
Tels & Co's Handel-Mij. „	43	44	43 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	139 ¹ / ₄	138 ¹ / ₄	137 ³ / ₄	— 1 ¹ / ₂
Kon. Petroleum-Mij. „	430 ³ / ₄	413 ¹ / ₂	413 ³ / ₄	— 17
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	33	33 ¹ / ₂	33 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Steauna Romana Petroleum				
Mij. „ Afgest. Aand.	45	45	44 ¹ / ₄	— ³ / ₄
Amsterdam-Rubber-Mij. „	107 ¹ / ₈	107	106 ¹ / ₂	— ⁵ / ₈
Nederl.-Rubber-Mij. „	63	61	63	
Oost-Java-Rubber-Mij. „	175	168 ¹ / ₄	171	— 4
Deli-Batavia „	326 ¹ / ₂	319 ¹ / ₂	315	— 11 ¹ / ₂
Deli-Maatschappij „	274 ¹ / ₂	268 ³ / ₄	268 ¹ / ₂	— 6
Medan-Tabak-Maatschappij	272	272	272	
Senembah-Maatschappij „	388	379	377	— 11

Op de *schiepvvaartmarkt* ontstond over de geheele linie wat meer vraag, doch in het bijzonder was dit het geval voor aandelen Koninklijke Hollandsche Lloyd. Eenerzijds werd dit toegeschreven aan dekkingskopen ten behoeve van een in gebreke gebleven provinciale bankiersfirma, anderzijds werden Deutsche aankopen in het geding gebracht. De markt voor dit fonds sluit vast, doch op eenigszins verlaagd peil.

	19 Dec.	22 Dec.	24 Dec.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn „	157 ¹ / ₂	156	160	+ 2 ¹ / ₂
„ „ „gem.eig.	141 ¹ / ₂	142	144	+ 2 ¹ / ₂
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. „	95	95	95	
Hollandsche Stoomboot-Mij.	49	50 ¹ / ₄	50	+ 1
Java-China-Japan-Lijn „	108	104	103	— 5
Kon. Hollandsche Lloyd „	20 ¹ / ₂	24 ⁵ / ₈	24 ⁷ / ₈	+ 4 ³ / ₈
Kon. Ned. Stoomv.-Mij. „	86 ¹ / ₃	87 ¹ / ₄	88 ¹ / ₂	+ 2
Koninkl.-Paketaart Mij. „	94 ¹ / ₄	92 ¹ / ₈	92 ¹ / ₄	— 2
Maatschappij Zeevaart „	70	75	75	+ 5
Nederl. Scheepvaart-Unie „	109	109 ¹ / ₄	107 ¹ / ₄	— 1 ³ / ₄
Nievelt Goudriaan „	145	145	145	
Rotterdamsche Lloyd „	137 ¹ / ₄	137 ³ / ₈	137 ³ / ₈	+ ¹ / ₈
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	70	70	71	+ 1
„ „ „Nederland” „	163 ³ / ₄	161 ¹ / ₄	164 ¹ / ₂	+ ³ / ₄
„ „ „Noordzee” „	31 ³ / ₄	33	33 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₂
„ „ „Oostzee” „	66	69 ¹ / ₂	72 ¹ / ₄	+ 6 ¹ / ₄

De *Amerikaansche markt* was verdeeld en zonder belangstelling.

	19 Dec.	22 Dec.	24 Dec.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry „	162	162	162	
Anaconda Copper „	108 ³ / ₈	105 ¹ / ₂	105 ⁵ / ₁₆	— 3 ¹ / ₁₆
Un. States Steel Corp. „	94 ¹ / ₂	93	93 ¹ / ₂	— 1
Atchison Topeka „	100 ¹ / ₄	100 ¹ / ₂	100 ¹ / ₂	+ ¹ / ₄
Southern Pacific „	90 ¹ / ₂	90 ¹ / ₂	88	— 2 ¹ / ₂
Union Pacific „	142 ¹ / ₂	143	143	+ ¹ / ₂
Int. Merc. Marine orig. Com.	16 ³ / ₄	16 ¹ / ₄	15 ²¹ / ₃₂	— 1 ³ / ₃₂
„ „ „ prefs	70 ⁵ / ₈	69 ⁵ / ₈	68 ⁵ / ₈	— 2

De *geldmarkt* toonde de gewone teekenen van stroefheid tegen het einde des jaars; prolongatie 4¹/₄ à 4 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

De regen, waarnaar men in verschillende deelen der wereld verlangend uitkeek, is in de meeste streken, afgezien van Rusland, in de afgelopen week gevallen. Slechts van Noord-Italië is ons tot nog toe zulk een bericht niet onder de oogen gekomen. Frankrijk en Engeland echter melden regenval, welke den landbouwers in de gelegenheid stelt hunne achterstallige werkzaamheden in te halen, zoo-

Noteringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten	27 Dec. 1921	19 Dec. 1921	27 Dec. 1920
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Febr.	Mais Febr.	Lijnzaad Febr.				
24 Dec. '21	113 ⁵ / ₈	49 ³ / ₈	34 ¹ / ₈	11,55	7,15	17,35	Tarwe*	13,50	13,25	25,75
17 „ 21	107 ¹ / ₄	46 ¹ / ₂	32 ³ / ₈	11,60	7,50	17,35	Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	11,75	11,75	25,25
24 Dec. '20	176	69 ¹ / ₂	46 ⁵ / ₈	17,25	9,50 ¹⁾	16,15	Mais (La Plata)	180,—	178,—	276,—
24 Dec. '19	246	143	82 ³ / ₈	13,10 ¹⁾	6,35 ¹⁾	21,15 ¹⁾	Gerst (48 lb. malting) .. ²⁾	207,—	207,—	340,—
24 Dec. '18	231	149	68 ³ / ₈	11,75 ¹⁾	5,40 ¹⁾	19,50	Haver (38 lb. white cl.) .. ³⁾	11,75	12,—	17,—
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 ³ / ₂ ¹⁾	36 ¹ / ₂ ¹⁾	9,40 ²⁾	5,38 ²⁾	13,70 ²⁾	Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ³⁾	16,25	16,50	20,—
							Lijnzaad (La Plata)..... ⁴⁾	378,—	375,—	440,—

1) per December. 2) per September.

1) p. 100 K.G. 2) p. 2000 K.G. 3) p. 1000 K.G. 4) per 1960 K.G. *) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	19/24 Dec. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. tijdvak 1920	19/24 Dec. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. tijdvak 1920	1921	1920
Tarwe	10.183	1.450.509	732.526	—	46.482	131.612	1.496.991	864.138
Rogge	1.838	144.834	221.748	—	1.831	752	146.665	222.500
Boekweit	—	9.558	6.151	—	576	772	10.134	6.923
Mais	9.744	985.552	508.009	—	106.903	65.264	1.092.455	573.273
Gerst	99	241.387	112.227	—	9.010	6.418	250.397	118.645
Haver	917	71.346	26.300	—	4.285	—	75.631	26.300
Lijnzaad	3.210	154.407	63.674	—	113.817	38.410	268.224	102.084
Lijnkoek	7.753	120.304	44.585	1.600	31.558	5.006	151.862	49.591
Tarwemeel	—	53.697	26.747	—	4.955	—	58.652	26.747
Andere meelsoorten ..	—	37.646	41.147	—	1.950	742	39.596	41.889

dat het niet meer waarschijnlijk is, dat men met eene vermindering in den uitzaai van wintergraan dient te rekenen. Ook in den stand van het reeds uitgezaaide graan valt, in die landen eene verbetering ten goede te constatareeren, ofschoon het vochtgehalte van den bodem nog steeds abnormaal laag is. Uit Duitschland waren de klachten over de droogte slechts van weinig beteekenis, maar voorzover zij werden geuit heeft ook daar regenval verbetering gebracht. Ook in het onder droogte lijdende gedeelte van de wintertarwe-staten van Noord-Amerika is eindelijk regen gevallen en ofschoon waarschijnlijk niet alle schade hersteld kan worden, heeft die regen reeds heel wat verbetering gebracht. Ten slotte is ook in het Zuiden van Argentinië, waar over een tekort van neerslag was geklaagd, regen gevallen, zoodat nu wel voor eenigen tijd alle droogteklachten zullen voorbijgaan. Dank zij den regenval in Argentinië zijn de vooruitzichten voor den omstreken deelen tijd beginnenden oogst weder bijna even gunstig als vóór de droogteberichten. De tarwemarkten in Argentinië, die gedurende vrijwel de geheele afgelopen week eene vaste stemming vertoonden, sloten dan ook gisteren beneden het hoogste punt en op ongeveer hetzelfde niveau als eene week te voren. Voor vaste tarwemarkten in Argentinië bestaat trouwens eigenlijk weinig reden. Weliswaar beginnen de Argentijnsche tarweverscheppingen zich eenigszins uit te breiden, doch het in de afgelopen week bereikte cijfer is nog altijd niet hooger dan 20.000 tons en het overschot van den ouden oogst dient nog steeds op bijna een miljoen ton te worden geschat. Daarbij komt, dat de belangstelling van Europa voor Argentijnsche tarwe nog zeer gering is. Wel trad Engeland in de laatste week nu en dan als koper op, doch van grooten omvang zijn deze zaken niet. In Noord-Amerika waren de tarwemarkten bepaald vast, vooral in de tweede helft der week. Aanleiding daartoe was het aannemen door den Senaat van eene wet, die 20.000.000 dollar bestemt voor hulp in Rusland, waarvoor speciaal landbouwvoortbrengselen ter leniging van den hongersnood zouden verkocht. Gisteren is echter een gedeelte der verhooging weder verloren gegaan, zowel te Chicago als ook te Winnipeg, in welke laatste plaats vermindering der tarwe-aanvoeren tot prijsverhooging had medegewerkt. Gisteren sloot Chicago per saldo voor den December-termijn 2⁷/₈, voor den Mei-termijn 1¹/₂ cent hooger dan op 19 December; te Winnipeg ⁷/₈ cent lager en ¹/₂ cent hooger. In Europa wordt ook voor Noord-Amerikaansche tarwe de belangstelling nog steeds niet grooter. Italië toont weder meer kooplust, doch overigens is eigenlijk slechts alleen Engeland als koper aan de markt, vooral voor Canadaesche soorten. Buiten Europa was het alleen Japan, dat tarwe kocht, zowel van Noord-Amerika als van Australië. Britsch-Indië schijnt zijne behoefte aan tarwe vrijwel te hebben gedekt. De gezamenlijke tarweverscheppingen naar Europa waren in de afgelopen week ruim voldoende en meer dan 80 pCt. van het geheele kwantum werd door

Noord-Amerika geleverd. Toch vermindert daar de zichtbare voorraad nog niet en in de afgelopen week is zelfs eene vermeerdering van 1¹/₂ miljoen bushels te constatareeren. Het ziet er dus nog niet naar uit, dat de Vereenigde Staten binnenkort zullen ophouden tarwe te verschepen, zoodat van Amerikaansche zijde reeds zoo dikwijls is voorspeld. Het is echter zeer goed mogelijk, dat de vermeerdering van den zichtbaren voorraad vooral het gevolg is van den invoer van Canadaesche tarwe.

Onder den invloed der feestdagen was in Engeland de maïsmarkt stil en meestal waren slechts voor lage prijzen zaken mogelijk, niettegenstaande in de uitvoerlanden de markten vast waren. In de Vereenigde Staten was dit weder vooral het gevolg van de plannen tot hulp aan Rusland, waardoor de markt te Chicago van 20 tot 24 December circa 2¹/₂ cent per 56 lbs. kon verbeteren. Gisteren echter volgde eene prijsdaling van 1 cent voor den Mei-termijn. Ook aan de meeste vastelandsche markten was de stemming zeer weinig levendig. Het was eigenlijk alleen Duitschland, dat geregeld bleef koopen. De zaken bepaalden zich bijna geheel tot Noord-Amerikaansche maïs, waardoor dagelijks een flinke omzet naar Hamburg werd bereikt, gedeeltelijk voor Duitschland zelf, gedeeltelijk voor overlading naar Polen. Nederland en België toonen veel minder belangstelling en vooral in België komen weinig zaken tot stand. La Plata maïs schijnt iets meer belangstelling te gaan trekken en eenige ladingen konden koopers vinden op het vasteland. Van veel beteekenis is die verbetering echter niet, hetgeen blijkt uit de omstandigheid, dat voor eene aan de Engelsche kust aangekomen lading geen koopers te vinden waren en deze ten slotte gedeeltelijk verkocht, naar een Engelsche haven is gedirigeerd. De verscheppingen van Argentinië waren in de afgelopen week zeer klein, doch desondanks waren de maïsmarkten in Argentinië vast, zoodat van 19 tot 27 December eene prijsverhooging van 25 a 30 centavos per 100 Kgr. voor den ouden oogst en 20 a 15 centavos voor den nieuwen oogst te constatareeren valt. Toch valt nog zeer veel Argentijnsche maïs van den vorigen oogst te verladen en staat de nieuwe oogst er buitengewoon goed voor, vooral tengevolge van den omlaags gevallen regen.

Lijnzaad was de geheele week stil, ondanks de lage schattingen van den nieuwen Argentijnschen oogst, welke den laatsten tijd worden gepubliceerd. Deze schattingen vermochten echter de stemming niet te verbeteren, omdat Britsch-Indië tot voordeelige prijzen aan de markt is en bovendien de aanvoeren naar de verscheppingshavens van oud lijnzaad in Argentinië, ondanks de zeer groote verscheppingen in het nu bijna afgelopen seizoen, nog steeds zeer ruim zijn. Daarbij was de vraag in Europa niet groot. Nederland. Nu en dan werden in Nederland stoomende partijen Noord-Amerikaansche tarwe, vooral Canadaesche, gekocht en tevens een paar duizend ton van de bekende Antwerpsche voorraden Noord-Amerikaansche

wintertarwe. Voor maïs was de markt stiller dan geruimen tijd het geval is geweest, daar de vraag uit het binnenland afnam. Misschien staat dit in verband met de lage prijzen der zuivelproducten. Gisteren echter was de belangstelling iets grooter. Speciaal voor La Plata-maïs, die reeds geruimen tijd weinig is verkocht, schijnt de kooplust zich weder eenigszins te herstellen.

Gerst is stil met weinig zaken en haver laag wegens ruim binnenlandsch aanbod, dat gedurende de ijsperiode zeer klein was geweest.

Ook in lijnzaad was de markt niet levendig. Tot vrijwel onveranderde prijzen kwamen nu en dan enkele zaken tot stand, waarbij nog steeds eene hooge premie voor spoedige posities wordt betaald.

SUIKER.

F. O. Licht raamt voorloopig de ruwsuikeropbrengst van dit seizoen in de Europeesche bietsuikerlanden in vergelijking met de opbrengstcijfers van het vorige jaar als volgt:

	1921/22	1920/21	
Duitschland	1.300.000	1.109.119	tons
Tsjecho-Slowakije	650.000	713.165	"
Frankrijk	270.000	336.960	"
Nederland	335.000	317.196	"
België	265.000	242.589	"
Oostenrijk	16.000	14.000	"
Hongarije	45.000	33.000	"
Denemarken	145.000	137.000	"
Zweden	253.000	182.458	"
Italië	230.000	138.000	"
Spanje	118.000	238.000	"
Polen	205.000	171.000	"
Andere landen	180.000	160.000	"

Totaal in Europa 4.012.000 3.792.487 tons

hetgeen op eene vermeerdering van nog geen 6 pCt. zou wijzen. (Wijzigingen in de taxaties zijn echter nog te wachten).

Volgens opgave uit dezelfde bron bedragen de zichtbare voorraden:

	1921	1920	1919	
Duitschland 1 Nov.....	338.088	390.363	252.356	ton.
Tsjecho Slowakye 1 Nov.	311.475	359.312	256.473	"
Frankrijk 1 Nov.....	65.309	124.869	33.136	"
Nederland 1 Dec.	94.760	102.662	62.190	"
België 1 Dec.	111.953	146.451	82.782	"
Engeland 1 Dec.	162.311	378.107	335.014	"

Totaal in Europa 1.083.896 1.501.764 1.021.951 tons

V. S. v. N. A. 8 Dec..... 83.672 72.553 25.888 "

Cuba, alle havens 10 D. 950.000 234.235 32.408 "

Totaal 2.117.568 1.808.552 1.080.247 tons

De campagne is dus in vollen gang, doch staat de opbrengst ten achter vergeleken bij de cijfers van 1920.

In Engeland verlaagden raffinadeurs hunne prijzen voor Granulated met sh. 1/- en voor klontjes met sh. 1/9.

In Amerika bleven Spot Centrifugals nominaal op 4,11 d.c. staan, terwijl de termijn-noteeringen gestadig afbrokkelden en aan het einde der week de volgende cijfers toonden: Januari 2,05 d.c., Maart 2,10 d.c., Mei 2,22 d.c., Juli 2,38 d.c. Belangrijke afdoeningen vonden plaats in Cubasuiker beneden de 2 d.c. c. & f. New York.

Op Cuba waren in de week, eindigende 17 December, 12 fabrieken bij gunstige weersgesteldheid aan het malen. De export van suiker uit den ouden oogst gedurende die week bedroeg 44.000 tons, terwijl de totale uitvoer tot 20 December 2.474.740 tons bedroeg; totale voorraad op 20 December 940.000 tons.

Uit Java kwamen geen verdere berichten van nieuwe afdoeningen door producenten en noteert Superieur uit den ouden oogst f 12% f.o.b. met zeer geringen omzet.

THEE.

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling op 15 December 1921.

Aanbod in veiling bestond uit:

Heden:	
14853, 20/4 kn. Java thee	
300 " Sumatra thee	
261 " ex voorgaande veiling	

Totaal.. 15414, 20/4 kn. thee.

16 December 1920:

18289, 108/2, 40/4 kn. Java thee	
3 " Sumatra thee	
721 " ex voorgaande veiling	
537 " voor verk. rekening	

Totaal.. 19550, 108/2, 40/4 kn. thee

Aanbod 1921		idem 1920		idem 1919	
16 veilingen		14 veilingen		14 veilingen.	
Java thee	269737 kn.	234187 kn.	198975 kn.		
Sumatra thee	29089 "	13787 "	10759 "		

Totaal 298826 kn. 247974 kn. 209734 kn.

De veiling had een kalm, maar vast verloop. Gelijk aan de verwachting was voor prima mooi blad, met veel geel, weinig vraag, zoodat slechts een enkel partijtje tot taxatie werd afgedaan, andere eenige centen lager; doch het grootste gedeelte opgehouden.

Goed ordinair en ordinair blad werd vrij grif verkocht tot vorige prijzen en iets daarboven.

Op prima mooi getint gruis waren geen orders ingekomen en verkopers niet geneigd tot belangrijk lagere prijzen af te geven.

Goed midden kwaliteit en ordinair gruis werden van 3 tot 7 centen boven taxatie verkocht.

Gebroken thee en Fannings werden flink betaald.

Voor het kleine aanbod van slechts 20/4 kn. Witpunt was tot redelijken prijs geen koper.

Volgende veiling zal plaats hebben op Donderdag 12 Januari 1922, aanbod 14 à 15 duizend kisten.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
24 Dec. 1921	1)	1)	1)	1)	1)
17 " 1921	1.799.000	13.750	2.982.000	18.000	7 1/2
10 " 1921	1.798.000	13.500	2.963.000	18.000	7 1/2 1/32
24 Dec 1920	559.000	7.700	3.150.000	9.000	10 1/16

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgeloope week	Sedert 1 Juli	Afgeloope week	Sedert 1 Juli
24 Dec. 1921	70.000	2.221.000.	153.000	4.337.000
24 Dec. 1920	60.000.	1.489.000	300.000	6.158.000

1) Gesloten.

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	24 Dec. '21	19 Dec. '21	12 Dec. '21	24 Dec. '20	24 Dec. '19
New York voor Middling ..	18,80 c ¹⁾	19,— c	17,70 c	15,25 c	39,25 c
New Orleans voor Middling	17,50 c ¹⁾	17,75 c	17,— c	14,— c	40,— c
Liverpool voor Fy Middling	11,22 d	10,91 d ²⁾	11,35 a ³⁾	11,04 ⁴⁾	27,93 d

1) 23 Dec. 1921. 2) 17 Dec. '21. 3) 10 Dec. '21. 4) 23 Dec. 1920.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens. (In duizendtallen balen)

	1 Aug. '21 tot 24 Dec. '21	Overeenkomstige perioden	
		1920	1919
Ontvangsten Gulf-Havens..	2458	2623	2112
" Atlant. Havens	922	693	1525
Uitvoer naar Gr. Brittannië	741	896	1315
" " 't Vasteland.	2044	1388	1282
" " Japan etc...			
Voorraden in duizendtallen	24 Dec. '21	24 Dec. '20	24 Dec. '19
Amerik. havens.....	1365	1422	1588
Binnenland.....	1570	1564	1269
New York	?	23	62
New Orleans	?	458	465
Liverpool	936	974	837

RUBBER

Gedurende de afgelopen week was de markt kalm en werden niet veel zaken gedaan. De voornaamste oorzaak hiervan was, behalve de komende feestdagen, dat de dollarcoers geleidelijk terugliep en diensgevolge de pariteiten in Hollandsch geld meestal iets beneden de hier geldende noteringen waren.

De slottoteringen op de termijnmarkt zijn:

	einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe loco	60 c.	61 1/2 c.
" " Jan./Maart	60 1/2 "	61 1/2 "
" " April/Juni	62 "	62 1/2 "
Smoked Sheets loco	61 1/2 "	61 1/2 "
" " Jan./Maart	61 1/2 "	62 "
" " April/Juni	62 1/2 "	62 1/2 "

27 December 1921.

COPRA.

De markt was deze week weder wat gemakkelijker gestemd. In stoomend ging tot dalende prijzen vrij veel om.

De noteringen zijn:

Java f.m.s., stoomend	f 28,50
" " Januari/Maart aflading	" 30,50

27 December 1921.

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.

De La Plata-markt is vast, maar kalm. Na de aanzienlijke transactie in de eerste helft van deze maand, zijn geen zaken van beteekenis te melden; een en ander is wel het gewone verschijnsel aan het einde des jaars.

Droge Buenos Aires Americanos, 20 pCt. desechos, halfhaar en meer worden aangeboden tot 9 d. De New Yorksche markt blijft voor alle goede soorten zeer vast, mindere kwaliteiten blijven verwaarloosd.

In Java huiden, zoowel runder- als buffels, kwamen te Amsterdam afdoeningen tot stand.

Inlandsche huiden: Rotterdamse veiling was, niettegenstaande het feit, dat Duitschland niet kocht, aanzienlijk hooger. De Duitse veilingen gingen ca. 40 pCt. terug. Doorzien in Duitschland geen uitvoer van huiden mogelijk is, is buitenlandsche mededinging uitgesloten.

Kalfsvellen: In het algemeen flauw.

Looistoffen: Vaster. Noteringen op aflading van

prima huiden luiden voor Quebracho £ 23,10,-, Mimosa £ 9,5,-.

Rotterdam, 24 December 1921.

VERKEERSWEZEN.**SCHEEPVAART.****GRAAN.**

Data	Petrograd Londen R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
19-24 Dec. 1921	—	—	4/-	4/-	35/-	35/-
12-17 " 1921	—	—	4/-	4/-	30/-	30/-
20-25 Dec. 1920	—	—	7/-	7/-	35/-	35/-
22-27 Dec. 1919	—	—	—	—	—	—
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1.11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
19-24 Dec. 1921	6.9	12.3	14/-	13.4 1/2	6/-	9/-
12-17 " 1921	7/-	12.3	14/-	13.4 1/2	5.9	9/-
20-25 Dec 1920	11/-	19 -	—	—	—	—
22-27 Dec. 1919	—	—	—	—	—	—
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14.6	3.2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
19-24 Dec. 1921	20.6	—	37.6	38.6
12-17 " 1921	20.6	—	35/-	39 -
20-25 Dec. 1920	47.6	—	—	69.9
22-27 Dec. 1919	—	—	—	—
Juli 1914	14.6	16.3	25/-	22.3

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.

Overtige noteringen per 'on oan 1015 K.G.

ADVERTENTIEN.**RUBBER-VLOEREN**

zijn onverslijtbaar

Hygiënisch Geruischloos

Vraagt prijzen en monsters

J. VAT, Amsterdam
GELDERSCHEKADE 7 Tel. 8655 N

Friesch-Groningsche Hypotheekbank Groningen

Gepl. Maatsch. Kapitaal f 3.250.000,— Hypotheken ruim f 41.000.000,—
Reserv. s ruim 1 1/2 MILLIOEN Pandbrieven " „ 41.000.000,—

Thans vrijblijvend verkrijgbaar:

5% PANDBRIEVEN m. minst. **4%** uitloting à **97 1/2%**
4 1/2% " " met **2%** " " **89%**
4% " " " **2%** " " **84%**

Op billijke voorwaarden gelden disponibel voor EERSTE HYPOTHEEK

De Directie: Mr. C. A. KINGMA, B. DORHOUT MEES

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, BOMBAY, CALCUTTA, CHERIBON, GORONTALO, HONGKONG, KOBE, MAKASSAR, MEDAN, MENADO, PALEMBANG, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG, SHANGHAI, SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 55.000.000,—

Reserven f 47.750.000,—

